

Handelshøyskolen i Trondheim

Hanne Ingdal Sørum

Martin Jæger Hansen

Martine Johansen

**En kvantitativ studie av holdninger til fisk hos studenter ved
Blussuvoll ungdomsskole**

**A quantitative study of attitudes towards fish among students at
Blussuvoll middle school**

BACHELOROPPGAVE

Trondheim, april 2019

Spesialiseringsretning: Markedsføring og innovasjon

Veileder: Jon Martin Denstadli

Samarbeidspartnere: SalMar ASA og Blussuvoll ungdomsskole

NTNU har intet ansvar for synspunkter eller annet innhold i oppgaven. Framstillingen står utelukkende for studentenes regning og ansvar.

Forord

Bacheloravhandlingen er den avsluttende delen av vår bachelorgrad i økonomi og administrasjon ved NTNU Handelshøyskolen i Trondheim. Publikasjonen utgjør 15 studiepoeng innenfor vår hovedprofil *markedsføring og innovasjon*.

Motivasjonen for studien er basert på interesse for den dagsaktuelle debatten om det synkende sjømatkonsumet blant barn og unge. I arbeidet har vi benyttet oss av kunnskap vi har opparbeidet gjennom vårt studieløp, samt tilegnet oss ny og interessant kunnskap i løpet av prosessen, som vi kommer til å ta med oss i videre studier og i arbeidslivet.

I vår oppgave var vi så heldige å få samarbeide med SalMar ASA og Blussuvoll ungdomsskole. Vi ønsker å takke Pål Storø og Malin Arntzen ved SalMar ASA, for deres store gjestfrihet og invitasjon til deres hovedkontor på Frøya. Gjennom oppgaven har vi fått verdifull informasjon som har vært til stor hjelp. Vi ønsker også å takke lærerne og elevene ved Blussuvoll ungdomsskole som har deltatt på prosjektet. Med deres deltakelse fikk vi verdifull informasjon som dannet grunnlaget for de funn vi har fått i vår bacheloravhandling. Videre ønsker vi å takke Karl Andreas Almås i Sintef, Anette Almås i Sjømatbedriftene og Knut Hjelt i SjømatNorge for innføring i fiskerinæringen, og god veiledning for å komme i gang med oppgaven. Vi ønsker også å rette en stor takk til kokk Svein Jæger Hansen, for hans behjelpelighet med oppskrift til prosjektet.

Til slutt ønsker vi å rette en stor takk til vår veileder, Jon Martin Denstadli, for hans gode innspill og veiledning med oppgaven. Hans lange erfaring og kompetanse på fagområdet har vært til utrolig stor hjelp.

Trondheim, 25. april 2019

Hanne Ingdal Sørum

Martin Jæger Hansen

Martine Johansen

Sammendrag

Norge er i verdenstoppen når det gjelder å spise fisk og sjømat. Likevel har det vært en negativ utvikling av nordmenns sjømatkonsum, og vi spiser stadig mindre fisk sammenlignet med tidligere år. Mange forskere har forklart dette som generasjonseffekten, der de unge ikke spiser like mye fisk som den eldre generasjonen. Rapporter fra Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) (2017) viser at 53 prosent av ungdom her til lands spiser fisk som middag eller pålegg én eller mindre enn én gang i uka. Det finnes derfor store forbedringspotensialer. De viktigste driverne i forbrukernes valg, er at maten skal smake godt og være enkel å tilberede. Det er derfor viktig å lære ungdom hvordan fisk kan tilberedes på en god og delikat måte, slik at de får lyst til å spise fisk mer jevnlig. På bakgrunn av dette har vi vært heldige å få gjennomføre et samarbeid med SalMar ASA og elever i niende trinn ved Blussuvoll ungdomsskole.

Vi har basert vår oppgave på teorien om planlagt atferd. I studien vår ser vi på hvordan holdning til handling, subjektive normer og opplevd atferdskontroll påvirker elevenes handlingsintensjoner. Vi har også valgt å se om teorien samskaping kan bidra til å forbedre holdninger om fisk hos elevene, samt økte deres opplevde atferdskontroll. Teorien hevder at en person, som er delaktig med i en prosess, vil kunne oppleve en sterkere tilknytning til objektet. Vi ønsker derfor å sette teori til praksis, og se om elevers aktive deltakelse i en matlagingsprosess vil kunne endre deres holdninger og opplevde atferdskontroll.

Forskningsspørsmålene for oppgaven blir dermed:

1. I hvilken grad kan TBP bidra til å forklare ungdoms tilbøyelighet til å spise fisk?

2. Hvilken effekt har samskaping på ungdoms holdninger og opplevd atferdskontroll?

Forskningsmodellen danner grunnlaget for metodevalgene som er foretatt gjennom oppgaven. For innhenting av empiri gjennomførte vi en kvantitativ undersøkelse, bestående av utskrevne spørreskjema. Studien er et eksperiment, og er bygget på en deduktiv strategi med hypotesetesting. Innhentet data ble kontrollert med Cronbach's alpha analyse, og videre analysert gjennom One-way ANOVA og regresjonsanalyser i SPSS.

Hovedresultatene i analysen viser at en av syv hypoteser i forskningsmodellen oppnår støtte av forskningen som er gjort i forbindelse med oppgaven.

Abstract

Norway is in the world top when it comes to eating fish and seafood. Nevertheless, there has been a negative decrease in norwegian seafood consumption, and we are eating less fish compared to previous years. Many researchers have explained this as the generation effect, where young people do not eat as much fish as the older generation. Reports done by the Norwegian Institute for Research on Development, Welfare and Aging (2017) shows that 53 percent of young people only eat fish once or less than once a week. Therefore, there is great potential for improvement. The main drivers in consumer choices are that the food should taste good and be easy to prepare. It is therefore important to teach young people how fish can be prepared in a good and delicate way, so they want to eat fish more regularly. Based on this, we have been fortunate to cooperate with SalMar ASA and students at Blussuvoll middle school.

We have based our study on the theory of planned behavior. In this study, we look at how the attitude towards action, subjective norms and experienced behavioral control affects the student's intentions to eat fish, and thus their real behavior. We have also chosen to see if the theory of co-production can help improve student's attitudes towards fish, as well as increasing their experienced behavioral control. The theory claims that a person involved in a process can experience a stronger connection to the object. Therefore, we want to put theory into practice, and see if participating actively in a cooking process will help change their attitudes and experienced behavioral control. Our problem of research is as follows:

1. To what extent can TBP help explain youth's tendency to eat fish?

2. What effect does co-production have with youth attitudes and experienced behavioral control?

The research model forms the basis for the methodology choices we have made throughout our thesis. To collect empirical data, we conducted a quantitative survey consisting of printed questionnaires. The study is an experiment and is based on a deductive strategy with hypothesis testing. Collected data was checked through Cronbach's alpha analysis and analyzed by One-way ANOVA and regression analysis in SPSS. The main results of the analysis show that one out of seven hypotheses presented in our research model are supported by our research done for this thesis.

Innholdsfortegnelse

Forord

Sammendrag

Abstract

1	Innledning.....	1
1.1	<i>Bakgrunn for valg av oppgave</i>	<i>1</i>
1.2	<i>Formål og problemstilling</i>	<i>3</i>
1.3	<i>Oppbygging</i>	<i>4</i>
2	Teoretisk rammeverk	5
2.1	<i>Teorien om planlagt atferd.....</i>	<i>5</i>
2.1.1	Holdning til handling.....	7
2.1.2	Subjektive normer	8
2.1.3	Opplevd atferdskontroll.....	11
2.1.4	Intensjoner	13
2.1.5	Atferd.....	13
2.2	<i>Samskaping</i>	<i>14</i>
2.3	<i>Forskningsmodell med hypoteser.....</i>	<i>17</i>
2.3.1	Betydningen av samskaping på handlingsintensjoner.....	17
2.3.2	Betydningen av holdning til handling på handlingsintensjoner	18
2.3.3	Betydningen av subjektive normer på handlingsintensjoner.....	18
2.3.4	Betydningen av opplevd atferdskontroll på handlingsintensjoner	19
2.3.5	Oppsummering av hypoteser	19
3	Metode	21
3.1	<i>Undersøkellesdesign</i>	<i>21</i>
3.2	<i>Forskningskontekst.....</i>	<i>22</i>
3.3	<i>Datainnsamlingsstrategi og utvalg</i>	<i>23</i>
3.3.1	Innsamlingsmetode.....	23
3.4	<i>Operasjonalisering og spørsmålsutforming.....</i>	<i>25</i>
3.4.1	Holdning til handling.....	26
3.4.2	Subjektive normer	26
3.4.3	Opplevd atferdskontroll.....	27
3.4.4	Handlingsintensjon.....	27
3.4.5	Atferd.....	28
3.4.6	Kontrollvariabel.....	28

3.4.7	Pretest	28
3.5	<i>Test for intern konsistens i målene</i>	29
3.5.1	Reliabilitetstest	29
3.5.2	Korrelasjon	32
3.6	<i>Etiske utfordringer</i>	33
4	Analyse	34
4.1	<i>Deskriptiv analyse</i>	35
4.2	<i>Test av hypoteser</i>	38
4.3	<i>Oppsummering av funn</i>	42
5	Diskusjon	43
5.1	<i>Teoretisk implikasjon</i>	43
5.1.1	Atferd	43
5.1.2	Samskaping	44
5.1.3	Holdning til handling	44
5.1.4	Subjektive normer	45
5.1.5	Opplevd atferdskontroll	46
5.2	<i>Begrensninger, metodekritikk og anbefaling til videre forskning</i>	47
6	Konklusjon	50
7	Litteraturliste	52
8	Vedlegg	58
8.1	<i>Frekvenstabell</i>	59
8.2	<i>Regresjonsanalyser</i>	59
8.3	<i>Sammenligning av gjennomsnitt</i>	61
8.4	<i>Deskriptiv statistikk atferd, indikatornivå</i>	62
8.5	<i>Korrelasjonsanalyse, atferd og intensjon</i>	62
8.6	<i>Cronbach's alpha analyse, holdning</i>	63
8.7	<i>Cronbach's alpha analyse, medbestemmelse</i>	63
8.8	<i>Spørreskjema</i>	64

Figurliste

Figur 1: The theory of planned behavior

Figur 2: Forskningsmodell med hypoteser

Figur 3: Prosentvis kjønnsfordeling

Figur 4: Sektordiagram, AtferdskontrollKompetanse

Tabelloversikt

Tabell 1: Oppsummering av hypoteser

Tabell 2: Reliabilitetstest

Tabell 3: Korrelasjonsmatrise, begrepsnivå

Tabell 4: Deskriptiv analyse atferd, indikatornivå

Tabell 5: Deskriptiv analyse, begrepsnivå

Tabell 6: One-way ANOVA, sammenligning av gjennomsnitt

Tabell 7: Regresjonsanalyse

Tabell 8: Oppsummering av funn: støtte eller ikke støtte

1 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av oppgave

Nordmenn er helt i verdenstoppen når det gjelder fiskekonsum. Hver nordmann spiser i gjennomsnitt cirka 53 kilo sjømat i året, men rapporter av Norges Sjømatråd (2018) viser at konsumet av fisk og sjømat i dag er fallende. Rapporten viser at mens den eldre generasjonen har et stabilt høyt sjømatkonsum, spiser de unge stadig mindre fisk og sjømat. Spesielt gjelder dette for unge under 34 år, der konsumet av sjømat har falt med hele 46 prosent siden 2012 (Norges sjømatråd, 2018). Dersom den negative utviklingen fortsetter, kan det få store konsekvenser for både næringen og folkehelsen.

Det synkende sjømatkonsumet har tidligere blitt forklart med generasjonseffekten, der den eldre generasjonen spiser mer sjømat, uten at de unge tar over stafettpinnen når de blir eldre. En innsiktstudie om sjømatkonsum blant unge viser at måltidsvanene blir vanskeligere å endre når forbrukerne blir eldre og etablerer seg (Norges sjømatråd, 2018). Gode kostholdsvaner bør derfor etableres tidlig i livet, og i 2018 bevilget regjeringen 12,6 millioner NOK til ulike sjømattiltak (Regjeringen, 2018). Dette er tiltak for å gi positive sjømatopplevelser, og ikke minst for å danne et best mulig grunnlag for gode kostholdsvaner senere i livet. I en rapport fremlagt av statssekretær Veronica Pedersen Åsheim, er det i nasjonal handlingsplan for bedre kosthold, et mål om å øke sjømatkonsumet med 20 prosent innen 2021 (Norges Sjømatråd, 2018).

Gode kostholdsvaner etableres som nevnt tidlig, og tas med videre i livet. I en nasjonal rapport av norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) fra 2017, har de sett på ungdoms kostholdsvaner. Rapporten viser at 53 prosent av alle respondenter spiser fisk som middag eller pålegg bare én eller mindre enn én gang i uka, og 38 prosent spiser det to til tre ganger i uka. Rapporter fra Ipsos MMI (2019) viser at 70 prosent av barn og ungdom mellom åtte og 19 år, oppgir at de spise fisk ukentlig, men få (18%) spise fisk så ofte som minst tre ganger i uken. Det er derfor store forbedringspotensialer, og det er derfor viktig å kartlegge hvilke faktorer som skal til for å få flere til å ønske og spise fisk. Undersøkelser fra MEC Norway (2014) viser at en viktig driver for forbrukerens valg er at maten skal smake godt og være enkel å tilberede. De fleste er klare over at det finnes en rekke gode helsemessige grunner til å spise mer fisk, men vet de egentlig hvor enkelt det er å tilberede et

godt og smakfullt fiskemåltid, selv i en travel hverdag? I dag skylder de voksne ofte på at barna deres ikke liker fisk, og har kanskje selv dårlige erfaringer med fisk fra sin egen oppvekst (Åsheim, 2018). Resultatet av dette er at fiskemåltid hos mange blir mer en plikt enn glede. Nøkkelen, ifølge Norges sjømatråd (2018), er kunnskap. Kunnskap om hvordan å tilby et mer variert og fristende utvalg av sjømatprodukter, som gjør at befolkningen får lyst til å spise fisk mer jevnlig. I tillegg mener de at det er langt enklere å tilberede et godt kjøttmåltid, enn fiskemåltid (Sjømat Norge, 2018). Fremover kan det derfor bli viktig å tilføre kunnskap til den yngre generasjonen om hvor enkelt det kan være å tilberede et godt fiskemåltid på egenhånd.

I studien “Consumer Participation in Coproduction: “I Made It Myself” Effects on Consumers’ Sensory Perceptions and Evaluations of Outcome and Input Product” (Troye og Supphellen, 2012), belyser forfatterne at når et individ selv er aktivt med i en matlagingsprosess, vil det positivt påvirke evalueringen av det ferdige resultatet. Prosessen kalles *samskaping*, som er en prosess der sluttresultatet av et produkt er en blanding av forbrukerens totale innsats og et startprodukt. Samskaping kan forklares som egenproduksjon, ved at forbrukere engasjerer seg og spiller en aktiv rolle i etableringen av et sluttprodukt. Thorbjørnsen (2015) forklarer at egenproduksjon påvirker den sensoriske opplevelsen en person oppfatter, og avhenger av hvor stor egeninnsats som er lagt ned i produktet. Dette kan i tilfellet om matlaging være hvilken smaksopplevelse personer erfarer, etter de har lagt innsats og sine egne preferanser ned i matlagingsprosessen. Studien deres konkluderer med at personer som er delaktig med i en prosess vil kunne oppleve en sterkere tilknytning til produktet. Det er denne artikkelen som er inspirasjonen til valg av oppgave. Vi ønsker å se nærmere på om samskaping, der elevene har en aktiv deltakelse i tilberedningen av et fiskemåltid, vil ha en positiv effekt på to av variablene, holdning og opplevd atferdskontroll, i teorien om planlagt atferd.

Det er tydelig at utviklingen av sjømatkonsum blant unge er negativ, og kan skape konsekvenser for næringen og folkehelsen. Forskning viser at måltidsvaner etableres tidlig i livet, og vi ønsker derfor å undersøke nærmere hvilke faktorer som kan bidra til å få flere unge til å spise mer fisk. Dette er bakgrunnen for vår oppgave. De viktigste begrepene som skal gjennomgås i oppgaven er tilknyttet teorien om planlagt atferd (The theory of planned behavior). Teorien er en sosialpsykologisk modell, som hevder at et individs atferd i stor grad kan forklares gjennom fire komponenter: holdninger, subjektive normer, opplevd

atferdskontroll og intensjoner (Ajzen, 1991). I analysen vår er holdning til handling, subjektive normer og opplevd atferdskontroll våre uavhengige variabler, mens vi benytter handlingsintensjon som vår avhengige variabel. I tillegg vil begrepet samskaping bli grundig gjennomgått som en tilført variabel i vår forskningsmodell.

1.2 Formål og problemstilling

Formålet med denne studien er å se på faktorer som kan bidra til å få flere unge til å spise fisk. Til dette bruker vi et etablert teoretisk rammeverk, The Theory of Planned Behavior (TPB), på norsk ofte kalt teorien om planlagt atferd. Rammeverket er brukt i et vidt spekter av studier, og er også anvendt innen tidligere forskning rundt matkonsum. Ved å gjennomføre et eksperiment, ønsker vi å undersøke hvilke holdninger ungdom i 14-15 årsalderen har til fisk. Videre ønsker vi å se om samskaping kan føre til en endring i holdninger til å spise fisk, samt en forsterket opplevd atferdskontroll gjennom å få økt kompetanse til å lage mat. Dette gjøres gjennom å undersøke effekten av en aktiv deltakelse i tilberedningen av et fiskemåltid.

Vi ønsker å undersøke sammenhenger i det teoretiske rammeverket knyttet opp til vårt forskningsområde. Begrepene i modellen undersøkes ved utarbeidelse av hypoteser, som baseres på tidligere forskning og teori på området. Resultatene kan bidra til å få økt bevissthet og forståelse rundt temaet om barn og unges holdninger til fisk, samt forstå hvilke forbedringspotensialer som finnes. Med det håper vi at oppgaven kan bidra til videre verdiskaping.

I oppgaven vår bruker vi teorien om planlagt atferd, for å se om de faktorene som ligger i rammeverket kan bidra til å forklare unges tilbøyelighet om å spise fisk. En landsomfattende undersøkelse av Olsen (1998) har sett på fiskekonsumet knyttet opp mot TPB, og fikk signifikante funn på ulike sammenhenger i modellen knyttet til fiskekonsum. Vi ønsker med dette å undersøke om faktorer i det teoretiske rammeverket kan bidra til å forklare unges intensjoner om å spise fisk. På bakgrunn av dette ønsker vi å besvare følgende forskningsspørsmål i oppgaven:

1. I hvilken grad kan TBP bidra til å forklare ungdoms tilbøyelighet til å spise fisk?

Ved å gjennomføre eksperimentet ønsker vi å se om samskaping kan bidra til å endre ungdoms holdninger til fisk, samt deres opplevde atferdskontroll gjennom å få økt

kompetanse til å tilberede et godt fiskemåltid. Vi tror med andre ord at variablene *holdning til handling* og *opplevd atferdskontroll* i vårt teoretiske rammeverk kan påvirkes gjennom en samskappingsprosess, der elevene selv er aktivt med å tilberede et delikat fiskemåltid.

Tidligere forskning på samskaping har vist at samskappingsprosessen påvirker forbrukernes endelige evaluering av et fiskemåltid (Olsen & Heide, 2011), og vi ønsker derfor å undersøke hvilken effekt samskaping vil ha i vårt eksperiment. På bakgrunn av dette blir vårt neste forskningsspørsmål som følger:

2. Hvilken effekt har samskaping på ungdoms holdninger og opplevd atferdskontroll?

Disse to forskningsspørsmålene vil vi besvare ved å bruke et eksperimentelt design. Dette vil kunne fortelle hvorvidt samskaping har en påvirkning på ungdoms holdninger til fisk, og om økt kunnskap om tilberedning og lettvinhet vil føre til at færre styrer unna fiskediskene i framtiden.

1.3 Oppbygging

For å besvare våre forskningsspørsmål, vil vi i følgende kapittel presentere vår forskningsmodell, med tilhørende forklaring av begreper og hypoteser. I kapittel tre gjennomgår vi forskningsmetoden som vi har benyttet, forklarer gjennomføring av eksperimentet, samt operasjonalisering av begrepene fra forskningsmodellen. Analyse av data vil gjennomgå i kapittel fire, mens kapittel fem omhandler diskusjon og implikasjon av funnene. Kapittel seks inneholder en avsluttende konklusjon, og gir forslag til videre forskning på området.

2 Teoretisk rammeverk

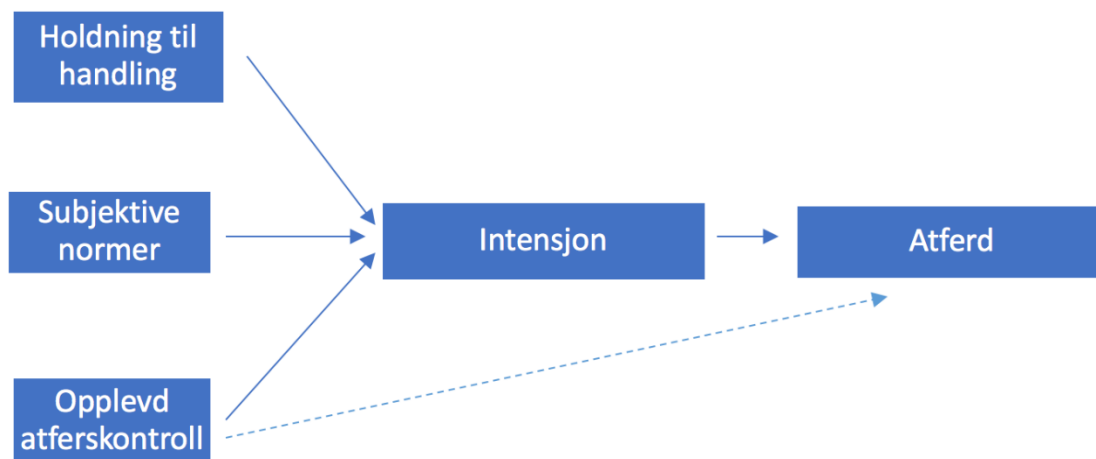
I dette kapitlet skal vi gjengi det teoretiske fundamentet som ligger til grunn for denne oppgaven. Vi har i denne oppgaven basert vår analyse på en anerkjent modell innenfor individuell atferdsteori - The Theory of Planned Behavior (TPB). Teorien om planlagt atferd ble utarbeidet av Fishbein og Ajzen i 1985, og er en videreutviklet modell fra deres forskning rundt teorien om overveide handlinger (The Theory of Reasoned Action). Til vår analyse har vi brukt eksisterende forskningsrapporter om konsum av fisk, samt forskning på teorier om planlagt atferd. Modellen kan være en god indikasjon på å forstå hvordan holdninger rundt fiskekonsum kan påvirkes og endres. Vi vil først ta for oss modellen i sin helhet, for deretter å gå grundig gjennom hvert delement i modellen, og tilføre teori og begreper vi mener er relevant for å besvare våre forskningsspørsmål. Til slutt vil vi gå inn på teorien om samskaping, for å dermed knytte det opp mot hvilken effekt det kan ha på handlingsintensjoner om å spise fisk blant ungdom, samt deres opplevde atferdskontroll.

2.1 Teorien om planlagt atferd

Den opprinnelige modellen om overveide handlinger tar for seg overensstemmelsen mellom intensjoner og handlinger, og antar at atferd i stor grad er bygget på rasjonelle overveielser. Intensjon om atferd er en funksjon av både personlige holdninger og subjektive normer (Ajzen, 1991). Teorien om overveide handlinger viser at et individ vil ha en høyere motivasjon (intensjon) om å utføre en spesifikk handling, dersom holdningen til handlingen er positiv, og de tror at de referansepersoner rundt vil ha dem til å utføre atferden (subjektiv norm) (Ajzen, 1991). Det vil følgelig gi en større sannsynlighet for at han eller hun gjennomfører atferden. Det som avgjør om en handling vil utføres eller ei, avhenger av aktørens intensjoner med handlingen (Ulleberg og Rundmo, 2002). Teorien bygger på at hvis man endrer enkeltes holdninger, kan det lede til at vedkommende kan endre sin atferd. Dette kan forklares ut fra at holdningen er en bakenforliggende faktor til atferd, og antakelsen er inkorporert i begge teoriene til Ajzen.

Selv om holdning til handling og subjektive normer vil kunne være gode forklaringsfaktor i mange tilfeller, kan man ikke se bort fra det faktum at faktorer utenfor ens egen kontroll kan være av betydning. Ajzen (1985) presenterte i sin artikkel "From intentions to actions: a theory of planned behavior" en tredje variabel - opplevd atferdskontroll/mestring. Den nye

variabelen inkluderes på lik linje med de to andre variablene, og sier noe om handlingen oppleves lett eller vanskelig for individet. Handlingen avhenger med andre ord av hvordan individet opplever at han eller hun mestrer situasjonen. Undersøkelser viser at både intensjon og atferd lar seg forutsi i større grad når mestringsforventninger blir tatt hensyn til, i tillegg til de to opprinnelige komponentene i teorien om overveide handlinger (personlige holdninger og subjektive normer) (Mæland, 2005).

Figur 1: The theory of planned behavior (Ajzen, 1991)

Figur 1 viser modellen om planlagt atferd. Først er det forestillingen om individets holdning til handling, og vurderes ut fra hvilken effekt eller utgang en situasjon kan få. Individet vurderer hvilket utfall situasjonen kan få, ut fra en skala fra et positivt til negativt utfall. Deretter er det forestillingen om subjektive normer som omhandler viljen til å tilpasse seg andre. Den siste forestillingen er det utvidede momentet om atferdskontroll/mestring, og individets opplevelse av kontroll er sentralt og vil påvirkes av tidligere erfaringer.

Variablene bygger opp individets intensjoner, som videre i mange tilfeller anses å ha en direkte sammenheng med atferden. I en studie av Englund (1998) viser det seg at det ofte er høy korrelasjon mellom å ha en intensjon om å gjøre noe, og å faktisk utføre det. Dette innebærer at de som har en sterk intensjon om å gjøre noe, faktisk utfører selve handlingen. Som en hovedregel kan man si at jo sterkere intensjon man har om å engasjere seg i en handling, jo mer sannsynlig vil det resultere i en handling (Ajzen, 1991). Det må imidlertid være klart at dette avhenger av at personen kan bestemme selv om han eller hun ønsker å utføre en handling eller ikke. Selv om noen handlinger oppfyller kravet om å bestemme selv, må man være klar over at resultatet ofte avhenger av noen ikke-motiverende faktorer, slik som

tilgjengeligheten av nødvendige muligheter og ressurser. Dette kan eksempelvis være tid, penger, ferdigheter og samarbeid fra andre. Samlet representerer disse faktorene menneskers faktiske kontroll over handlinger. Ajzen (1991) konkluderer dermed med at i den grad en person har de nødvendige mulighetene og ressursene, samt har en sterk intensjon om å utføre handlingen, burde han eller hun lykkes med å gjøre det.

Vi vil videre gå grundigere inn på de tre variabler som påvirker handlingsintensjoner. Deretter redegjøre for de to hovedkomponentene i modellen; intensjoner og atferd. Til slutt vil vi gå inn på teorien om samskaping, og forklare hvordan samskaping kan bidra til å bedre holdninger og opplevd atferdskontroll gjennom økt kompetanse om å lage mat.

2.1.1 Holdning til handling

Begrepet *holdning* er et mye omtalt begrep som det finnes flere ulike definisjoner og oppfatninger av. Fishbein og Ajzens (1980) definisjon er «holdninger er graden av affekt – positiv eller negativ – overfor et objekt». Et objekt kan være alt fra en handling, produkt eller en aktivitet. I TPB måler man holdning til handling, og i det målet er å forklare atferd, vil dette gi en dypere forståelse enn kun å måle holdninger til et objekt. Våre holdninger formes ved en forbindelse med andre objekter, beskrivelser og relaterte hendelser. Oppfatninger bygges ved at atferden kobles til et bestemt resultat. Det kan være et menneske, som under gitte rammefaktorer, vil se for seg at vedkommende skal oppnå bedre kosthold ved å spise mer fisk. Slike rammefaktorer kan være ulike typer av forutsetninger som pris på fisk, vanskelighetsgrad ved tilberedelse og smaksoppfatning. Det kan være mange faktorer som spiller inn og bygger opp ens oppfatning av egen atferd (Ajzen, 1991). Hvis man vil forsøke å forutsi kjøp av fisk, bør man måle holdningen til å kjøpe fisk, og ikke bare holdningen til fisk generelt.

Ifølge Ajzen (1991) danner mennesker positive holdninger til atferd som vi oppfatter gir ønskede resultater, og motsatt ved at vi danner negative holdninger til atferd som vi oppfatter gir uønskede resultater. Vi danner umiddelbart og automatisk en holdning til atferd som allerede har en positiv eller negativ verdi. Eksempelvis kan en person som tidligere har erfart et dårlig fiskemåltid, og dermed dannet en negativ holdning til fisk, føre til at vedkommende velger bort fisk som alternativ i fremtidige situasjoner. Positiv holdning til handling er derfor en avgjørende faktor for intensjon. I det holdninger til et objekt ikke i tilstrekkelig grad

gjenspeiler handling, kan dette bunne ut i at man ikke har kartlagt de rette og muligens avgjørende produktattributtene (Thjømøe & Olson, 2011).

Verbeke og Vackier (2005) presenterte i sin artikkel “Individual determinants of fish consumption: application of the theory of planned behavior” en tverrsnittsundersøkelse om ulike avgjørende faktorer for fiskekonsumet i Belgia. Analyser viste til at teorien om planlagt atferd og personlige egenskaper påvirker fiskekonsumet. En gunstig holdning hadde samlet sett en positiv innvirkning på handlingsintensjonene, med unntak av bein i fisken og pris. De to sistnevnte utgjorde de negative holdningsfaktorene, som imidlertid ikke direkte reduserer atferdsmessig intensjon. Videre fremstår vurderingen av smak som den viktigste driveren for å spise fisk, etterfulgt av helse.

En families matvaner spiller en viktig rolle i et barns matforbruk (Bassett, Chapman & Beagan, 2008). Foreldre har en stor påvirkningskraft til hvilke matvaner og hvor mye mat barna deres kan få tilgang til, og opptrer som rollemodeller for deres barns matvalg gjennom sine egne matholdninger, preferanser og atferd (Alm, Olsen & Honkanen, 2015). Bassett et al (2008) påpeker videre at barn påvirker deres foreldre gjennom å uttrykke sine preferanser, forhandle, overtale eller nekte å spise maten som blir servert. I en studie av Altintzoglou, Skuland, Carlehög og Honkanen (2015) uttrykker de at å presse barn til å spise et måltid de ikke liker, fører til større avsmak mot denne typen mat. En måte å redusere motviljen mot matvarer, som for eksempel fisk, kan være å inkludere barna i prosessen om å velge hva de skal spise til middag. Dersom barna kan bli med å velge hvilken type fisk, samt hvilket tilbehør som skal serveres, vil barna kunne få mer positive opplevelser og holdninger knyttet til fisk.

2.1.2 Subjektive normer

Den andre faktoren som påvirker intensjoner er subjektive normer. Subjektiv norm er den påvirkningen et menneske i et sosialt miljø har på et individ i sine atferdsmessige intensjoner (Schiffmann, Kanuk & Hansen, 2012). Det omhandler forbrukerens forståelse av hva han eller hun tror andre personer i omgivelsene mener om å utføre eller ikke utføre en gitt atferd. Utformingen av en atferd kan dermed ikke ses på som en individuell og lukket prosess. Det må ses på som en prosess hvor en forbruker ønsker å handle slik at det er overensstemmelse med hva de selv mener, og hva de oppfatter at andre mennesker rundt dem mener (Mæland,

2005). En person vil ha hensikt til å utføre en gitt atferd når de selv vurderer den som positiv, samtidig som andre personer med innflytelse mener det samme (Ajzen, 1985). Videre kan vi skille mellom to ulike normer; *sosiale* og *moralske*.

Sosiale normer er et sett med regler for god oppførsel. Det kan være både skrevne og uskrevne regler, som et individ følger for å bli akseptert av en gruppe (Deutsch & Gerhard, 1955). I alle grupper vil det naturligvis utvikles et sett «spilleregler», som legger rammebetingelsene for hva som er akseptabel oppførsel av medlemmene i gruppen. Alle mennesker er, enten de er klar over det eller ikke, medlem i ulike grupper. Slike grupper blir i markedsføringssammenheng betegnet som referansegrupper. En referansegruppe blir definert som «En gruppe som individet benytter som en guide for atferd i en spesiell situasjon» (Thjømøe & Olson, 2011, s.218). En referansegruppe har ofte stor påvirkningskraft og innflytelse på hva en forbruker foretar seg. En forbruker benytter referansegrupper som en guide for atferd i ulike situasjoner, og en forbruker kan være medlem av flere ulike referansegrupper. Vi kan dele inn referansegrupper i *normative*, *informative* og *komparative referansegrupper*.

Normative referansegrupper, slik som familie og venner, påvirker en forbrukers generelle verdier og atferd. En forbruker påvirkes i stor grad av familie og venner når det kommer til alminnelige manerer, matvaner, utdanningsvalg og klesstil (Thjømøe & Olson, 2011). En forbruker ønsker ofte å gjøre det de rundt seg forventer at de skal gjøre. Ved å følge slike normer oppnår forbrukeren en form for anerkjennelse, motsatt hvis en trosser normene og man kan risikere å bli «straffet», ved å for eksempel bli satt utenfor (Thjømøe & Olson, 2011).

Informative referansegrupper er referansegrupper som en forbruker i all hovedsak innhenter relevant informasjon om et produkt fra. Forbrukeren føler ikke det samme presset til å handle i henhold til gruppen, som de ofte gjør ved normative referansegrupper. Forbrukeren blir kun influert av innholdet av informasjonen (Thjømøe & Olson, 2011). Den siste referansegruppen, komparative referansegrupper, blir ofte betegnet som identifikasjonsgrupper. Med dette menes grupper som en forbruker ikke nødvendigvis trenger å være medlem av, men som en ønsker å sammenligne seg eller identifisere seg med.

Moralske normer er individuelle, uskrevne regler som omhandler hva vi oppfatter som moralsk riktig eller galt (Fredwall, 2018). Den viktigste funksjonen til moralske normer er at de både skal fremme og beskytte verdiene vi tror på. De fungerer på sett og vis som et autovern som skal hindre mennesker i å kjøre av veien (Aadland, 2005). Våre moralske normer kan i noen tilfeller stride imot våre sosiale normer. Når en person følger sine moralske normer, er det fordi de føler på en personlig forpliktelse, og ikke fordi de frykter «straffen» ved å ikke følge dem, som en ofte gjør ved sosiale normer (Falkenberg, 2006).

Olsen (1998) gjennomførte en landsomfattende forbrukerundersøkelse av fisk og sjømat i norske husholdninger, hvor resultatene viste at selv om fiskekonsumet har sunket betraktelig de senere år, liker fremdeles mange fisk og verdsetter det som et smakfullt måltid. Resultatene viste også at motstand fra et eller flere familiemedlemmer påvirker fiskekonsumet negativt, men dette blir i stor grad kompensert av de moralske forpliktelsene til å servere et sunt måltid fra det individet som står for matlagingen. Olsen (1998) påpeker at uten disse moralske normene hadde det vært en stor sannsynlighet for at fiskekonsumet hadde hatt en langt dårligere utvikling.

Innenfor subjektive normer har vi betraktet både sosialt press i form av sosiale normer, og personlige forpliktelser i form av moralske normer. Sosiale normer kan tvinge folk til å la være å utføre en bestemt oppførsel. Eksempelvis, dersom noen i familien ikke vil spise fisk, kan det resultere i at fisk ikke blir servert. Likevel kan en persons moralske forpliktelse føre til at oppførselen blir utført av en annen grunn, eksempelvis fordi vedkommende ønsker å servere et sunt måltid (Leek, Maddock & Foxall, 2000; Olsen, 2001). Resultatet kan derfor bli motstridende normer og blandede følelser mellom interne moralske normer og eksterne forventninger og krav (sosiale normer). Middagsmat i norske husholdninger er ofte et sosialt anliggende hvor den som lager maten ikke bare tar hensyn til deres egne ønsker, men må foreta en avveining mot andre familiemedlemmers preferanser og holdninger (Olsen, 1998). Studier gjort av Shepherd og Raats (1996) viser at de moralske forpliktelsene rettet mot å spise sunn mat er størst i familier med barn, og synes å øke når familien vokser. Det er ofte to motstridende krefter som virker inn på forbruket hos barnefamilier (Olsen, 1998). Det ene går på sosialt press fra barna om at de ikke vil ha fisk til middag, og i motsatt retning trekker “husmorens” moralske forpliktelser om å gi familien et sunt og variert kosthold.

Studien gjennomført av Alm et al (2015) viser at barn med stor påvirkning på hva som serveres til middag har en tendens til å ha negativ effekt på familiens kosthold. I studien inngikk halvparten av foreldrene et kompromiss med sine barn, og justerte måltidet slik at det ble tilpasset barnets ønsker. Dette ble praktisert på flere ulike måter, som for eksempel ved å servere tilbehøret for seg selv, eller at maten ble tilberedt på en alternativ måte. Dette resulterte i at middager som i utgangspunktet ble betraktet som sunne alternativ, ble gjort mindre sunne. Eksempelvis når retten “cod roe” skulle serveres, ble tilbehøret lever og kokte poteter byttet ut med pommes frites.

2.1.3 *Opplevd atferdskontroll*

Holdning til handling og subjektiv norm vil i mange tilfeller kunne forklare intensjon og atferd, men man kommer fremdeles ikke bort fra det faktum at faktorer som ligger utenfor ens egen kontroll kan være av betydning. Ajzen inkluderte derfor variabelen «oppfattet atferdsmessig kontroll» i den utvidede modellen. Oppfattet atferdsmessig kontroll refererer til en forbrukers oppfatning av sin egen evne til å utføre en spesifikk atferd, noe som ofte avhenger av situasjon. Ungdommers påvirkningskraft til å bestemme hva som skal serveres til middag, samt hvilke kunnskaper de har til å tilberede et måltid, vil her være svært relevant knyttet til vår utredning.

Ajzen (1985) har i modellen inkludert en hovedpredikator til oppfattet atferdsmessig kontroll: *self-efficacy*. Denne komponenten omhandler i hvor stor grad individet har tro på seg selv til å utføre en atferd på en bestemt måte for å oppnå spesifikke mål (Bagozzi & Warshaw, 1990). Begrepet er forankret i sosial kognitiv teori (Banduras, 1977), og handler om troen på ens evne til å lykkes i bestemte situasjoner. Ifølge Bandura er forventninger som ytelse, motivasjon og følelse av frustrasjon med på å påvirke reaksjoner hos forbrukeren, og *self-efficacy* kan derfor spille en stor rolle i hvordan man nærmer seg oppgaver, mål og utfordringer (Bagozzi, 1992). *Self-efficacy* kan påvirke atferd indirekte gjennom intensjon, og på denne måten skape motivasjonsmessige implikasjoner. Et eksempel kan være to personer som har like sterke intensjoner for å begynne å spise mer fisk. Begge personene prøver å gjøre det, men den personen som er mest sikker på at han eller hun kan gjennomføre tiltaket og har tro på å mestre aktiviteten, er mer sannsynlig å lykkes enn den personen som tviler på sin evne. Atferd er med andre ord sterkt påvirket av *self-efficacy*. Hvis en selv har tro på at man mestrer å utføre en gitt atferd, og ikke ser betydelige hindringer i å gjennomføre den, har man en økt sannsynlighet for å lykkes (Bagozzi, 1992).

I studien nevnt tidligere av Verbeke og Vackier (2005), samt en studie av Leek et al (2000), fant de resultater på at det kan være flere faktorer som gjør at forbrukere kan være uvillige til å konsumere fisk. Det kan blant annet skyldes oppfattet vanskeligheter rundt å kjøpe, forberede og tilberede fisk, samt troen på at fisk er dyrt. De påpeker også at de ubehagelige egenskapene av enkelte typer fisk, slik som bein og lukt, kan være av stor betydning for å ikke spise fisk. Olsen (1998) viser til tidligere undersøkelser der kunnskap om klargjøring og tilberedning av mat har betydning for fiskeforbruket i norske husholdninger. Som nevnt tidligere, har barna i en familie stor påvirkningskraft på hva som serveres til middag, noe som i mange tilfeller har en negativ effekt på familiens kosthold (Alm et al., 2015). Ifølge Ajzen (1991) utgjør hensikten med å utføre en gitt atferd, sammen med oppfattet atferdsmessig kontroll, en stor del av variansen i atferd. Selv om motivasjonen til å utføre atferden er tilstede, avhenger utførelsen i mange tilfeller av ikke-motiverende faktorer, som for eksempel tilgjengelighet og ressurser. Ressursene og mulighetene som er tilgjengelige for en person vil derfor til en viss grad indikere sannsynligheten for en spesifikk handling, og faktorene nevnt overfor kan derfor bidra til å forklare det lave fiskekonsumet i husholdninger i Norge.

Forskning av Saba, Vassallo og Turrini (2000) viser at tidligere atferd vanligvis gir en god prediksjon på hvordan atferden vil være ved en senere anledning. Dette forklares ut fra at tidligere atferd er basert på troen om at atferden var en begrunnet handling. Det vil bety at det sterke forholdet mellom tidligere og senere atferd er basert på gjennomtenkte handlinger, og er dermed stabil over tid. Tidligere erfaring og vaner kan ofte regnes som faktorer som bidrar til å forutsi og forklare framtidig oppførsel. Ifølge Sørensen, Grunert og Nielsen (1996) kan personer som spiser fisk deles inn i to grupper basert på deres tidligere erfaring med fisk. De rapporterer at de mer erfarne forbrukerne har en mer positiv holdning til fisk, helse og smak. For mindre erfarne forbrukerne er helsefaktoren mindre viktig, og de negative aspektene blir hyppigere uttrykt. Det kan derimot ikke antas at tidligere handlinger er et gyldig mål for alle handlinger. Bare når vaner er definert uavhengig av tidligere atferd kan det legges til som en forklarende variabel til TPB. Bagozzi (1992) forklarer også at modellen har noen begrensninger, da den særlig er basert på kognitive komponenter, og i mindre grad tar hensyn til variabler som humør, frykt og positive eller negative følelser.

Som nevnt tidligere, kan det gi positive utslag ved å la barna bidra til å velge ut hva som skal serveres til middag (Altintzoglou et al., 2015). Eksperimentet i studien deres gikk ut på å la en

gruppe få mulighet til å velge mellom måltider som skulle bli servert, mot en kontrollgruppe som fikk servert en fastsatt meny. I studien fant de funn på at barn med valgmuligheter har en positiv effekt på smaksopplevelsen av fisk, da barn som kunne velge mellom måltidene selv, tenderte å like maten bedre enn barna som ikke fikk velge selv. Deres konklusjon er at å involvere barna i beslutningsprosessen for måltider kan føre til bedre smaksopplevelse hos barna, og dermed føre til et høyere forbruk av helsefremmende fiskeretter.

2.1.4 Intensjoner

En sentral faktor i TPB er individets intensjon til å utføre en gitt atferd, og er den direkte bakgrunnen for selve handlingen. Den er basert på holdning til handling, subjektiv norm og opplevd atferdskontroll, hvor alle disse faktorene er vektet ut ifra sin viktighet i forhold til den gitte atferden. I praksis betyr dette at intensjonen er satt sammen av i hvor stor grad et menneske har en fordelaktig holdning til en gitt atferd, hvor stort det sosiale presset mennesket blir utsatt for til å utføre atferden, og hvor stor kontroll en har over egen atferd. Forholdet og styrken mellom disse variablene vil variere fra person til person. I enkelte tilfeller avhenger intensjonen av alle de tre faktorene, mens i andre tilfeller kan den avhenge av en eller to.

Ifølge Ajzen (1985) antas intensjoner å fange opp motiverende faktorer som påvirker atferden. De er indikasjoner på hvor hardt personer er villige til å prøve, i form av hvor stor innsats de legger i det for å utøve atferden. Som en generell regel kan man si at jo sterkere intensjonen er til å engasjere seg, jo mer sannsynlig er det at det skjer en handling. Det er med andre ord mange forskjellige indikatorer som kan benyttes til å vurdere intensjonen til å utføre en bestemt handling. Fishbein og Ajzen (2010) bemerker at estimering av sannsynligheten for å utføre en gitt atferd er den underliggende dimensjonen som karakteriserer individets intensjoner. Intensjoner er derfor den mest nærliggende prediktoren for selve handlingen.

2.1.5 Atferd

I motsetning til holdninger og intensjoner, er atferd en konkret handling som kan observeres. Det observerbare fenomenet finner sted i en viss sammenheng på et gitt tidspunkt, avhengig av hva som er målet for handlingen. Fishbein og Ajzen (1975) bemerket at det teoretiske rammeverket gir svar på hvorfor en handling skjer eller ikke. Frekvenser innen en viss

tidsperiode er ofte mål på å forsøke og forutsi noe om atferden til forbrukere. Begrepet atferd består av fire elementer: selve handlingen som utføres, målet som handlingen er rettet mot, konteksten hvor handlingen utføres, og tidspunktet handlingen befinner seg innenfor (Ajzen & Fishbein, 2010). Et enkelt eksempel er å kjøpe (handlingen) en laksefilet (mål) på Rema 1000 (kontekst) innen den neste uken (tid). Det er klart at hvordan vi analyserer atferd i handling, mål, kontekst og tidselementer, er i noen grad tilfeldig. Det er opp til forskeren som skal analysere atferden å definere atferdskriterier, noe som kan påvirke forskningsprosjektet, ettersom en forsker gjerne ønsker det som passer best til forskningsprosjektet. En endring i et av elementene utgjør en endring i atferden som vurderes.

2.2 Samskaping

Det er viktig å først styrke ungdoms handlingsintensjoner om å spise fisk, for at det skal være mulig å øke det faktiske fiskekonsumet. Dette kan gjøres ved å forbedre de tre variablene som påvirker handlingsintensjoner hos et individ. En teori vi ønsker å knytte sammen med teorien om planlagt atferd er samskaping. Vi vil i det følgende diskutere hvordan samskaping kan bidra til å endre ungdoms holdninger til fisk, samt endre deres opplevde kompetanse til å tilberede et godt fiskemåltid. Vi tror med andre ord at variablene, holdning til handling og opplevd atferdskontroll, kan påvirkes gjennom en samskappingsprosess, der ungdommene selv er aktivt med å lære seg hvordan å tilberede et godt og delikat fiskemåltid.

Samskaping kan forklares ut fra at de færreste produkter kan konsumeres uten og videreforedles eller videreproduseres av konsumenten. En ny telefon må settes opp og personaliseres, en bil må kjøres, og et måltid må tilberedes. Verdi samskapes i denne prosessen, og det er denne typen samskaping som ofte omtales som IKEA-effekten (Thorbjørnsen, 2015). IKEA-møbler må skrues sammen, løftes på plass og innredes av forbrukeren. På denne måten bidrar kunden til den sluttverdien som produktet oppleves å få. Dette bidrar videre til et sterkere eierskap og økt opplevd verdi for kunden. Norton, Mochon og Ariely (2012) påpeker at når forbrukere selv spiller en aktiv rolle i produksjonen av et produkt, kan de ha en tendens til å overvurdere sine egne kreasjoner. Dette kan forklares ut fra at en selvdeltakelse bidrar til å skape en affektiv komponent til objektet, slik som tilhørighet, følelsesmessig involvering og tilknytning til objektet (Bergami & Bagozzi, 2000). I tillegg, foreslår Belk (1998) og Pierce, Kostova og Dirks (2003) at personer danner følelser av tilknytning til produkter som uttrykker sin egen identitet.

Det finnes ulike begreper for å beskrive denne prosessen, og begreper som benyttes er samskaping, co-production, co-creation, prosumpsjon og customization. Begrepene har ulik betydning, men knyttes ofte opp mot at en bedrift og kunde kan skape verdi sammen ved at begge investerer i hverandre. Thorbjørnsen (2015) beskriver samskaping som en felles, interaktiv prosess som skaper verdi for begge parter. I dagens dynamiske marked utgjør interaksjonen mellom bedrift og kunde en stadig større del av kundens opplevde verdi. Engasjement fra begge parter er viktige for å oppnå samskaping, og for å opprettholde gode relasjoner er et gjensidig tillitsforhold essensielt (Nysveen & Skard, 2015).

Ut fra et bedriftsperspektiv, kan samskaping også skje før et kjøp finner sted. Gjennom samarbeid mellom kunde og bedrift, kan kunden bidra med ideer til design og produksjon av produktet. På denne måten kan kunden opptre som en bidragsyter til bedriften for økt innovasjon og produktutvikling. Kunden vil også ved å være delaktig i prosessen oppleve en sterkere følelse av verdiskapning. Thorbjørnsen (2015) redegjør videre for hvordan kunder som selv designer et produkt opplever høyere økonomisk verdi av produktet. Det forklares ikke bare ut fra den funksjonelle tilpasningen som gis, men på grunn av at deltakelsen i prosessen har krevd at kunden både har investert tid, ressurser og ideer i produktet.

Ifølge Ryan og Bondfield (1975) kjøper en forbruker produktfordeler, ikke bare produktattributter. På den måten har de visse forventninger til resultatet (Thjømmøe & Olson, 2011). Dette betyr at vi ikke må forveksle ønskede produktattributter og ønskede resultater, ettersom de kan være svært forskjellige. For å avdekke en forbrukers holdning til handling best mulig, må man derfor kartlegge forbrukerens ønskede resultat. For å oppnå best mulig resultat kreves det at produktet har en høy opplevd verdi. Thorbjørnsen (2015) redegjør for hvordan personer som engasjerer seg og tar del i å skape resultatet, vil oppleve en sterkere følelse av verdiøkning. Dette kan forklares ut fra at personer som er delaktig med i en prosess, vil kunne få en sterkere tilknytning til produktet, og dernest føle en høyere opplevd verdi. Samskaping bidrar derfor til å forklare hvordan individer opplever en verdiøkning, men også hvordan bedrift og kunde skaper en verdi sammen.

Vi vil videre benytte begrepet samskaping i utredningen knyttet opp mot tilberedning av et fiskemåltid. Et eksperiment utført av Troye og Supphellen (2012) viser at forbrukere som selv er med å tilberede en matrett er mer tilfreds med sluttresultatet, enn de som ikke er aktivt med

i prosessen. Den ene delen av eksperimentet omhandlet at respondentene ble delt inn i grupper. Den ene gruppen trodde de spiste egenprodusert mat, og de andre ble servert en ferdigrett. Eksperimentet gikk ut på at alle spiste samme ferdigmat, og resultatene viste at den gruppen som trodde de spiste egenprodusert mat syntes maten smakte betydelig bedre enn den andre gruppen. Resultatene tilsier altså at forbrukernes aktive engasjement i verdiskapingsprosessen positivt påvirker evalueringen av et utfall. Dette skyldes at egenproduksjon påvirker den sensoriske opplevelsen, og avgjøres av hvor mye egeninnsats som er blitt lagt ned i produktet. Forfatterne relaterer i dette tilfellet den sensoriske opplevelsen til hvordan smaksopplevelse kunden erfarer. Produkter får med andre ord større verdi dersom det reflekterer forbrukerens identitet og egne preferanser. Thorbjørnsen (2015) belyser også at produkter kan tilegne seg en symbolsk verdi når produktet er skapt på bakgrunn av egne ideer og preferanser, og bidrar til en sterkere emosjonell tilknytning.

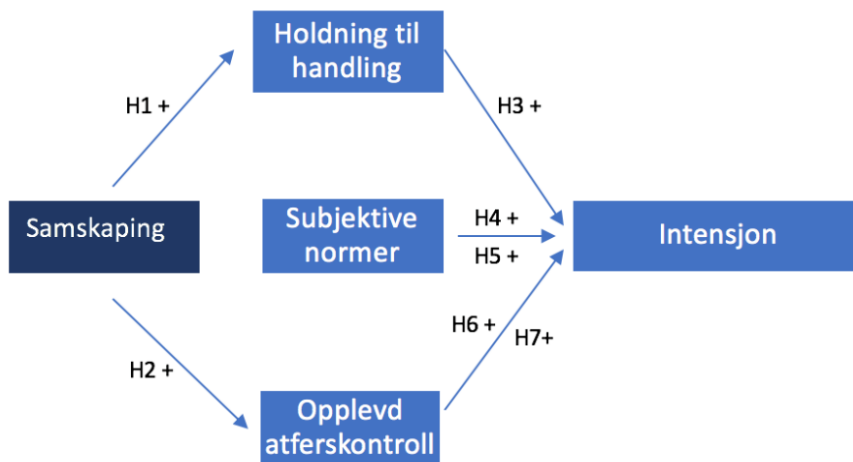
I en studie gjennomført av Olsen og Heide (2011) undersøkte de hvordan tidsbruk og samskapingsprosessen påvirker forbrukernes endelige evaluering av et fiskemåltid. I deres undersøkelse fant de resultater på at samskapingsprosessen har en sterk og positiv effekt på evalueringen av et fiskemåltid. Studien viser til at matvarer som oppfattes som praktiske og enkle å tilberede, bidro til at forbrukerne følte de oppnådde et mer tilfredsstillende resultat. Resultatene i denne studien viser med andre ord at jo mer praktisk og enkelt et produkt er, desto mer sannsynlig er det at forbrukeren vil være fornøyd med resultatet av en samskapingsprosess. Avslutningsvis var et viktig funn i studien at kunnskap viste seg å være en avgjørende faktor for en vellykket samskapingsprosess. Studien bekrefter tidligere teori som omhandler at jo mer kompetanse en forbruker har, jo raskere kan han eller hun fullføre samskapingsprosessen. Studien støtter et betydelig og positivt forhold mellom kompetanse og tilfredshet ved en samskapingsproduksjon. Å sitte på den nødvendige kunnskapen om de viktigste råvarene som komponerer et måltid, samt hvordan måltidet skal tilberedes, gjør det mer sannsynlig at forberedelsesprosessen og sluttresultatet blir vellykket.

Samskaping fører til at individer kan føle en sterkere emosjonell tilknytning til produktet. Dette kan bidra til at deres holdninger overfor objektet blir forsterket. I eksperimentet vårt vil vi forske på om samskaping, i form av ungdoms aktive deltakelse i matlagingen, kan bidra til å forbedre deres holdninger til fisk. Vi vil også se om eksperimentet kan bidra til en sterkere atferdsmessig kontroll, i form av økt kompetanse på kjøkkenet til å tilberede fisk. Dette er variabler som kan hjelpe å øke ungdoms handlingsintensjoner om å spise fisk, og dermed

bidra til et høyere fiskekonsum. Atakan, Bagozzi og Yoon (2014) poengterer at evalueringen av resultatet påvirkes av hvor stor egeninnsatsen har vært. Å selv være med på å tilberede måltidet, kan derfor være en viktig faktor for å øke holdninger til fisk, samt få en høyere kompetanse om hvordan å lage mat. Som tidligere nevnt i studien til Altintzoglou et al (2015), vil den opplevde atferdskontroll kunne øke dersom ungdommene får bidra til å velge ut hva som skal serveres til middag. Dette kan være å velge hvilken type fisk som skal serveres, eller hvordan tilbehør som skal velges. Ved at de selv bidrar med matlagingen, tror vi kan ha en enda høyere effekt på opplevd atferdskontroll, da de får bidra til å sette egne preferanser på måltidet.

2.3 Forskningsmodell med hypoteser

I dette kapittelet skal vi oppsummere diskusjonen overfor.

Figur 2: Forskningsmodell med hypoteser

2.3.1 Betydningen av samskaping på handlingsintensjoner

Samskaping har vist seg å være en viktig faktor for at et produkt får en høyere opplevd verdi. Deltakelsen og engasjementet man har når man aktivt deltar i å forme resultatet, vil være avgjørende for hvordan det opplevde resultatet blir. Ved å investere tid, ressurser og ideer i

produktet, kan prosessen frem til resultatet bidra til en person får en sterkere tilknytning til produktet. Når det kommer til å spise mer fisk, viser studien til Troye og Supphellen (2012) at en forbruker som selv er med å tilberede en matrett er mer tilfreds med sluttresultatet enn de som ikke er aktivt med i prosessen. Barn har forklart at “smak” var den viktigste driveren for å spise mer fisk (Alm et al., 2015), og det opplevde resultatet vil derfor kunne forbedres dersom man legger sine egne preferanser ned i matrettene. Den sensoriske opplevelsen blir dermed forbedret ved egenproduksjon, og evalueringen av et utfall er derfor preget av forbrukernes aktive engasjement i verdiskapingsprosessen. Basert på dette er vår hypotese som følger:

H1: Samskaping har en positiv innvirkning på ungdoms holdning til å spise fisk

H2: Samskaping har en positiv innvirkning på opplevd kompetanse til å tilberede fisk

2.3.2 Betydningen av holdning til handling på handlingsintensjoner

Våre holdninger bygges opp ved at atferden blir koblet opp mot et bestemt resultat, og blir i stor grad påvirket av om holdningen til resultatet har en positiv eller negativ verdi (Ajzen, 1991). Videre danner forbrukere umiddelbart en holdning til atferd som allerede har en negativ eller positiv verdi. Dette vil si at en forbruker som har erfart et eller flere dårlige fiskemåltid vil høyst sannsynlig danne en negativ holdning til fisk i framtiden, som dermed vil føre til en svak handlingsintensjon når det kommer til å konsumere fisk. Verbeke og Vackiers (2005) studie viser til at en positiv holdning til handling er en viktig faktor for å skape sterke handlingsintensjoner, og derigjennom øke fiskekonsumet. Videre viser tidligere forskning at en families matvaner er en viktig rolle i et barns matforbruk (Bassett et al., 2008), og foreldre fungerer som rollemodellen for sine barns matvalg gjennom sine egne holdninger og atferd (Alm et al., 2015). Basert på teorien overfor er vår hypotese som følger:

H3: Holdning til å spise fisk har en positiv innvirkning på atferdsmessig intensjon om å spise fisk

2.3.3 Betydningen av subjektive normer på handlingsintensjoner

Som tidligere nevnt, konkluderte Norsk Sjømatråd at norske husholdninger ønsker å spise mer fisk enn det de faktisk gjør. Dette forteller oss at det ligger barrierer som hindrer nordmenn i å

ha det fiskekonsumet de ønsker. Den normative referansegruppen, herunder familie, har i mange studier vist seg å være innflytelsesrik når det kommer til matvaner. Fisk handler om “liker/liker ikke” holdninger, og tidligere forskning har vist at når én eller flere personer i en familie ikke liker fisk, resulterer dette i at fisk ikke blir servert til middag. Videre er det også konkludert med at det ofte oppstår motstridende normer ved at de sosiale normene ofte strider imot de moralske normene, ettersom våre moralske normer peker oss i retning av et sunt kosthold uavhengig om man liker fisk eller ikke (Leek et al, 2000). Basert på teorien overfor har vi kommet fram til følgende hypoteser:

H4: Elevenes moralske normer om å spise fisk har en positiv innvirkning på atferdsmessig intensjon om å spise fisk

H5: Elevenes sosiale normer om å spise fisk har en positiv innvirkning på atferdsmessig intensjon om å spise fisk

2.3.4 Betydningen av opplevd atferdskontroll på handlingsintensjoner

Opplevd atferdskontroll avhenger av oppfatning av kontroll, kombinert med den erfarte evnen til å styre hver av faktorene som inngår i atferden. Dette vil spesielt gjelde den erfarte styringen en forbruker har over forhold som enten fremmer eller hemmer den aktuelle atferden. I vårt tilfelle vil faktorer som påvirker atferdskontrollen være i hvor stor grad man har mulighet til å bestemme hva som skal bli servert hjemme som middag, samt deres kunnskaper om å tilberede et godt fiskemåltid. I noen familier vil unger få servert en alternativ middag dersom de ikke liker fisk, mens i andre familier vil de voksne servere fisk uavhengig av hva de unge preferer, ettersom de verdsetter hvor viktig fisk er helsemessig, og dermed har et sterkt ønske om å servere et sunt måltid. Økte kunnskaper om hvordan fisk kan tilberedes på en god måte, kan også være en faktor til at flere ønsker å spise fisk til middag. På bakgrunn av dette fremstiller vi hypotesene:

H6: Elevenes påvirkningskraft til å bestemme middag i husstanden har en positiv innvirkning på atferdsmessig intensjon om å spise fisk

H7: Elevenes kunnskap om tilberedning av fiskemåltid har positiv innvirkning på atferdsmessig intensjoner om å spise fisk

2.3.5 Oppsummering av hypoteser

Tabell 1: Oppsummering av hypoteser

Undersøkelsens hypoteser			
H1: Samskaping	→	+	Holdning til handling
H2: Samskaping	→	+	Opplevd atferdskontroll
H3: Holdning til handling	→	+	Handlingsintensjon
H4: Subjektive normer	→	+	Handlingsintensjon
H5: Subjektive normer	→	+	Handlingsintensjon
H6: Opplevd atferdskontroll	→	+	Handlingsintensjon
H7: Opplevd atferdskontroll	→	+	Handlingsintensjon

3 Metode

I dette kapitlet vil vi redegjøre for den metodiske tilnærmingen som er anvendt i vår oppgave, og begrunne valgene vi har foretatt under gjennomføringen av undersøkelsen. Vi vil først presentere vårt undersøkelsesdesign, for deretter å forklare konteksten rundt forskningen. Videre tar vi for oss innsamlingen av data, hvordan operasjonalisering av begreper ble utført, samt hvordan spørreskjemaet ble utarbeidet. Deretter vil reliabilitet og validitet bli kontrollert gjennom Cronbach's alpha analyser og korrelasjonsanalyser. Avslutningsvis vil vi diskutere noen etiske retningslinjer for denne typen undersøkelse.

3.1 Undersøkelsesdesign

Etter problemstillingen er konkretisert, må man bestemme fremgangsmåten man skal benytte for å løse problemstillingen på en best mulig måte. Fremgangsmåten er viktig, ettersom det vil ha en påvirkning på reliabiliteten og validiteten ved undersøkelsen. Reliabiliteten omhandler hvordan undersøkelsesopplegget har virkning på resultatene, mens validiteten handler om opplegget er godt egnet til å belyse problemstillingen (Jacobsen, 2015). Et undersøkelsesdesign forklares av Gripsrud, Olsson og Silkoset (2004) som en beskrivelse av hvilken fremgangsmåte som er benyttet i undersøkelsen, og analyseprosessen som er anvendt for å få svar på oppgaven. Designet skal med andre ord legge til rette for testing av hypoteser og løsning av problemstillingen.

For våre forskningsspørsmål benyttes en kvantitativ metode. Vi er interessert i nedgangen i fiskekonsumet blant ungdom i 14-15 årsalderen i Norge. Empiri ble innhentet gjennom et spørreskjema, med forhåndsdefinerte spørsmål og lukkede svaralternativ. En slik gjennomføring gir oss mulighet til å samle inn store mengder data, som vi enkelt kan analysere i SPSS (Jacobsen, 2015).

Undersøkelsen er bygd opp på en deduktiv strategi, og går fra teori til empiri. Vi utformet vår forskningsmodell basert på teorier og tidligere forskning. Videre utarbeidet vi hypoteser om ulike sammenhenger, for deretter å samle inn empiri og avgjøre om det var mulig å forkaste nullhypotesen, og dermed påstå den alternative hypotesen. Det er viktig å være kritiske til resultatene, og at en ikke lar seg påvirke av før-dommer. Ved en slik gjennomføring kan man gjøre en objektiv vurdering av hypotesene (Jacobsen, 2015).

Ofte benytter man seg av to ulike dimensjoner for å klassifisere ulike design; intensive (dybde) eller ekstensive (bredde), og beskrivende eller kausale undersøkelsesopplegg (Jacobsen, 2015). Intensive design forsøker å danne en helhetlig forståelse av forholdet mellom undersøkelsesenheter og kontekster, ved å se flere nyanser i få fenomener. Ekstensive design går derimot i bredden, og relaterer til et stort omfang, utstrekning og hyppighet av fenomener på tvers av kontekster. I tillegg er ekstensive design ofte opptatt av statistisk generalisering, der funn kan generaliseres til en definert populasjon. Våre forskningsspørsmål har en kausal struktur, og bygger på eksisterende teori. Dette kjennetegnes som et kausalt, ekstensivt design. Innsamlingen av data er hentet fra et stort antall respondenter ved hjelp av få, forutbestemte variabler. Videre er vår studie et eksperimentelt undersøkelsesopplegg. Tanken bak opplegget er ikke å forsøke å avdekke alle relevante årsaker, men å lage et design som baserer seg på tanken om å eliminere andre potensielle forklaringsmetoder (Jacobsen, 2015).

3.2 Forskningskontekst

For gjennomføring av prosjektet innledet vi et samarbeid med SalMar ASA og Blussuvoll ungdomsskole. SalMar ASA er en av verdens største og mest effektive produsenter av oppdrettslaks, og et av deres interessepunkter for tiden var nedgangen i fiskekonsumet blant barn og unge. Etter flere gode samtaler med Pål Georg Storø i SalMar ASA, ønsket de å sponse prosjektet vårt med 20 kilo skinn- og benfri laks. På denne måten forsikret vi oss at eksperimentet ble gjennomført med laks av god kvalitet.

Blussuvoll ungdomsskole er en skole med 540 elever lokalisert på Tyholt i Trondheim. Selve eksperimentet ble gjennomført over tre dager (26.-28. mars), sammen med tre av klassene på niende trinn. For at alle elevene skulle ha like forutsetninger for å tilberede et godt fiskemåltid, ble eksperimentet utført ved Blussuvolls egne skolekjøkken, i elevenes heimkunnskapstimer. I forbindelse med prosjektet fikk vi en profilert kokk, Svein Jæger Hansen, til å skreddersy en lettvin oppskrift på laksepasta. Som nevnt tidligere, har vi tro på at en mulig årsak til det lave fiskekonsumet skyldes manglende kunnskap. Vi ønsket derfor å gi elevene en skreddersydd og enkel oppskrift på et smakfullt fiskemåltid, i håp om at elevene satt igjen med en positiv opplevelse og økt kunnskap om tilberedning av fisk. Dette er bakgrunnen for vår aktive manipulasjon.

Prosjektet ble gjennomført med en og en klasse. Etter gode samtaler med Kirsten Ronæss, lærer for heimkunnskap, fikk vi stor frihet til å gjennomføre prosjektet slik vi selv ønsket. Det var omtrent 25 elever i hver klasse, som videre ble inndelt i fire til fem personer per gruppe. Vi fikk levert laksen av SalMar ASA dagen før prosjektet startet, slik at den skulle være ferskest mulig. Vi ga elevene oppskrift, og hjalp til ved behov. Vi holdt et ekstra godt øye på fisken når den ble stekt, da det ikke skal mye til før den blir overstekt og tørr. Vi ga instruksjoner på enkle grep for å gjøre både oppkutting av grønnsaker, steking av fisk og kryddring av maten. Vi fikk et inntrykk av at mange elever var spente på resultatet, da de fleste ikke hadde smakt laksepasta før. Det var fremdeles noen elever som var skeptiske til resultatet, da de ikke hadde sansen for fisk i utgangspunktet. Av de elevene vi snakket med etter eksperimentet, var de fleste positivt overrasket over resultatet og likte retten godt. Nedenfor kan man se bilder fra selve gjennomføringen av eksperimentet.

3.3 Datainnsamlingsstrategi og utvalg

3.3.1 Innsamlingsmetode

Vår innsamlingsmetode gikk ut på å levere utskrevne spørreskjema til elevene på niende trinn ved Blussuvoll ungdomsskole. Spørreskjema ble godkjent av vår veileder og de ansatte ved ungdomsskolen. Spørreskjemaet til førundersøkelsen ble delt ut to uker i forveien før de skulle delta på prosjektet, og etterundersøkelsen ble delt ut like etter deltakelsen. Ved å dele ut spørreskjemaet like etter endt prosjekt, fikk elevene mulighet til å besvare spørsmålene med

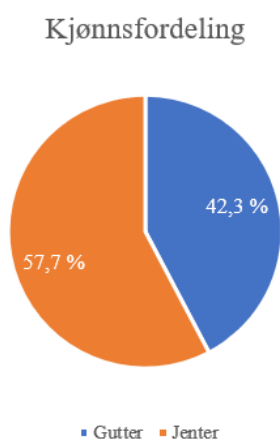
fiskeopplevelsen ferskt i minnet. Elever som ikke var tilstede da de tok førundersøkelsen, ble spesifikt bedt om å ikke svare på etterundersøkelsen. Dette ble gjort for å sikre eksakt de samme respondentene i før- og etterundersøkelsen.

Ved å levere ut slike typer spørreskjema er vi avhengige av å kategorisere og standardisere det vi ønsker å undersøke. Store deler av informasjonen vi samler inn kan derfor omkodes og benyttes i form av tall i SPSS. På denne måten innhenter vi standardiserbar informasjon, som gjør det mulig å analysere alle enhetene samtidig.

3.3.2 Utvalg

Ettersom formålet med eksperimentet vårt var å teste effekten av samskaping, benyttet vi oss av et bekvemmelighetsutvalg, og kontaktet ungdomsskolen som var lettest tilgjengelig for oss. Vi kontaktet Blussuvoll ungdomsskole, og tre av deres seks heimkunnskapsklasser ble stilt til disposisjon. Ulempen ved å benytte seg av en slik type utvalg er at man kan ende opp med et systematisk skjevt utvalg (Jacobsen, 2015). Det gjør at muligheten til å generalisere fra utvalg til populasjon forsvinner. Vi hadde et ønske om å gjennomføre eksperimentet med enda flere klasser, men grunnet begrenset tid og ressurser var det dessverre ikke mulighet.

Respondentene var mellom 14 og 15 år. Totalt var det 78 elever som deltok i før- og etterundersøkelsen. Det ble ikke registrert noe frafall av enheter fra førundersøkelsen til etterundersøkelsen. I førundersøkelsen ble det derimot registrert frafall på to enkeltpørsmål, mens i etterundersøkelsen ble det registrert frafall på ett enkeltpørsmål. Av figur 3 ser vi en ganske jevn fordeling av kjønn. 57,7 prosent av de som deltok i undersøkelsen var jenter, mens 42,3 prosent var gutter.

Figur 3: Prosentvis kjønnsfordeling

3.4 Operasjonalisering og spørsmålsutforming

Før vi går nærmere inn på hvordan vi har operasjonalisert begrepene som er målt i undersøkelsen, vil vi først gå gjennom hvordan spørreskjemaet er satt opp, og deretter vise til spørsmålene som er brukt i undersøkelsen.

Undersøkelsen besto av utdelte spørreskjema. Det ble gjort ettersom vi ikke visste hvor tilgjengelig det var med elektronikk på ungdomsskolen, men også fordi det ville være lettest for læreren som delte ut spørreskjemaet. For at en slik datainnsamling skal kunne fungere, er det viktig å gjøre et godt planleggingsarbeid med tanke på konkretisering av det vi ønsker å måle, utforming av spørsmål og hvordan gjennomføring av undersøkelsen skal foregå.

Spørreskjemaet vårt er bygd opp av spørsmål som er hentet fra annen forskning på området. Dette er gjort for å sikre validitet og reliabilitet, samt bygge på idealet om kumulativ forskning. Spørsmålene er basert på Verbeke og Vackiers (2005) studie som omhandler sammenhengen mellom TPB og fiskekonsum, i tillegg til Mitterer-Daltoé, Carillo, Queiroz, Fiszman og Varela (2013) sin studie om en bedre forståelse rundt det lave fiskekonsumet. Siden respondentene våre er 14-15 år, har vi forenklet og omformulert noen av spørsmålene slik at det ikke skal oppstå problemer i tolkningen av de ulike spørsmålene. Spørreskjemaet omfatter målinger av holdninger til å spise fisk, subjektive normer, opplevd atferdskontroll, handlingsintensjoner om å spise fisk, samt hvor ofte de faktisk spiser fisk. Selve operasjonaliseringen av begrepene er i all hovedsak basert på akademisk aksepterte og pålitelige spørsmål med teoretisk bakgrunn. Spørsmålene er satt opp ved bruk av en likert-skala, og gir respondenten mulighet til å uttrykke sine holdninger og meninger. Alle spørsmålene har svaralternativ som benytter seg av en skala fra 1-7, med unntak av de som er tilknyttet atferd.

Før en datainnsamling kan skje, er det viktig å operasjonalisere det vi ønsker å måle (Jacobsen, 2015). Operasjonalisering vil si å gjøre abstrakte begreper operative eller målbare. Dette er begreper som ikke er mulig å måle direkte, og man må derfor benytte indikatorer som skal presisere hvordan begreper forstås (Selnes, 1999). Spørsmålene benyttes som instrumenter for å måle de teoretiske begrepene i modellen vår. Det er svært viktig at de er utformet på en presis måte, slik at man oppnår nøyaktige resultater. Vi skiller mellom tre ulike former for målenivå: kategoriske, rangordnede og metriske svaralternativer (Jacobsen, 2015).

I vårt spørreskjema er de fleste spørsmålene på et rangordnet målenivå. Ved slike spørsmål uttrykker respondentene hvor enig eller uenig vedkommende er i de ulike påstandene (Jacobsen, 2015). Dersom alle påstandene har samme retning, kan det føre til at respondentene kommer inn i en rytme og nærmest krysser av på samme plass av gammel vane. For å unngå en slik rytme må man tvinge respondentene til å variere mellom «Svært uenig» og «Svært enig». Vårt spørreskjema består derfor av både positivt og negativt ladede spørsmål.

3.4.1 Holdning til handling

Påstandene tilknyttet holdning til handling er hentet fra studien til Verbeke og Vackier (2005). De viser til en alfaverdi på 0,74, som ligger over minimumskravet på 0,7. For å dekke begrepet holdning til handling, benyttet vi oss av fem ulike spørsmål. Respondentene ble bedt om å avgi et svar fra svært uenig til svært enig. Spørsmålene tilknyttet holdning til handling er som følger:

“Det er sunt å spise fisk”

“Det er ubehagelig med bein som er i fisk” (motsatt skala)

“Fisk lukter vondt” (motsatt skala)

“Fisk smaker godt”

“Jeg synes det er kjedelig å få servert fisk til middag” (motsatt skala)

“Jeg er fornøyd når det serveres fisk til middag”

3.4.2 Subjektive normer

Spørsmålene som omhandler subjektive normer er hentet fra både Verbeke og Vackier (2005) og Mitterer-Daltoé et al (2013). Studiene deres har en alfaverdi på henholdsvis 0,83 og 0,84, som befinner seg godt over minimumskravet. Spørsmålene deles inn i to undergrupper, hvor fem av påstandene er tilknyttet sosiale normer, mens to er tilknyttet til moralske normer. For å kartlegge begrepet subjektive normer er følgende påstander benyttet:

“Min nærmeste familie ønsker at jeg skal spise fisk”

“Mine nærmeste venner oppmuntrer meg til å spise fisk”

“Det er viktig med næringsrik mat av proteiner og vitaminer i kostholdet”

“Foreldrene mine oppmuntrer meg til å spise fisk”

“Å spise sunn mat som påvirker helsen min, er viktig for meg”

“Mine nærmeste venner forventer at jeg skal spise fisk”

“Foreldrene mine forventer at jeg skal spise fisk”

3.4.3 Opplevd atferdskontroll

Som tidligere nevnt, vil faktorer som påvirker atferdskontrollen være i hvor stor grad barn og unge har mulighet til å bestemme hva som blir servert til middag i deres eget hjem, samt hvordan kompetanse de føler de har til å tilberede fiskemåltid. For å kartlegge disse faktorene har vi benyttet oss av åtte ulike spørsmål som er hentet fra Verbeke og Vackier (2005). Studien deres viser til en alfaverdi på 0,80, som ligger godt over minimumskravet. Spørsmålene tilknyttet opplevd atferdskontroll er presentert nedenfor:

“Hvor ofte bestemmer du hva som står på middagsbordet?”

“Hvor stor påvirkning har du at fisk ikke serveres til middag?”

“Det er enkelt å lage et godt fiskemåltid”

“Jeg kan lage mange forskjellige fiskeretter”

“Jeg synes det er gøy å lage mat”

“Jeg får ofte høre at jeg er flink til å lage mat”

“Sammenlignet med vennene mine er jeg flink til å lage mat”

“Jeg synes det er enkelt å lage mat”

3.4.4 Handlingsintensjon

For å kunne måle vår avhengige variabel kvantitativt i et spørreskjema, kreves en grundig operasjonalisering av det abstrakte begrepet handlingsintensjoner. Spørsmålene som er benyttet for å måle begrepet er hentet fra Verbeke og Vackier (2005). I denne studien vises

det til en alfaverdi på 0,90, som ligger langt over minimumskravet. Respondentene ble bedt om å skalere hvor enig eller uenig de er i ulike påstander, fra en (svært uenig) til syv (svært enig). De tre spørsmålene om handlingsintensjon er som følger:

“Jeg regner med å spise fisk til middag i løpet av de neste to ukene”

“Jeg vil gjerne spise fisk til middag i løpet av de to neste ukene”

“Jeg ønsker ikke å spise fisk i løpet av de neste to ukene” (motsatt skala)

3.4.5 Atferd

Spørsmålene tilknyttet atferd er hentet fra Verbeke og Vackiers (2005) studie som har sett på holdninger til å spise fisk. Med atferdsspørsmålene ønsker vi å måle intensiteten i fiskekonsumet blant målgruppen vår. For å måle begrepet atferd ble respondentene bedt om å angi hvor ofte de spiste fisk ut fra følgende påstander:

“Anslå hvor mange ganger du har spist fisk til middag i løpet av den siste uken”

“Anslå hvor mange ganger du har spist fisk til middag i løpet av den siste måneden”

“Anslå hvor mange ganger du har spist fisk til middag i løpet av de tre siste månedene”

“Hjemme hos oss spiser vi mye fisk til middag”

3.4.6 Kontrollvariabel

Vi har benyttet oss av multivariate analyser for å kontrollere for flere enn kun én variabel. Vi har tatt med flere uavhengige variabler fordi vi ønsker å få et mer fullstendig bilde av årsaksvariablene, i tillegg til å kontrollere for bakenforliggende tredjevariabler. På denne måten reduserer vi sannsynligheten for spuriøse sammenhenger (Jacobsen, 2015). Vi brukte kjønn som vår kontrollvariabel. Kjønnsvariabelen er meget interessant, ettersom vi kan undersøke om gutter og jenter har ulike holdninger og preferanser.

3.4.7 Pretest

Før et spørreskjema vurderes som ferdigstilt, må det testes. Formålet med å gjennomføre en pretest er å finne ut om det fungerer slik vi ønsker. I hovedsak handler det om å redegjøre for feil og uklarheter (Jacobsen, 2015). I forkant av selve spørreundersøkelsen utførte vi en pretest på bekjente, venner og familie. Det var totalt ni ulike personer med forskjellig alder som ga oss tilbakemeldinger på undersøkelsen. Vi testet undersøkelsen på noen som var yngre enn våre faktiske respondenter. Tanken bak dette var at om respondentene ved pretesten forsto de ulike spørsmålene, ville elevene ved Blussuvoll ungdomsskole også forstå de.

Vi mottok flere nyttige tilbakemeldinger etter å ha gjennomført pretesten. De yngste av deltakerne påpekte at noen av spørsmålene var vanskelig å forstå. For å forsikre oss om at spørsmålene ikke skulle tolkes feil, omformulerte vi noen av dem. I hovedsak gjaldt dette enkelte ord og begreper, og på den måten fikk vi korrigert og ferdigstilt vårt endelige spørreskjema.

3.5 Test for intern konsistens i målene

Etter innhenting av data, er det viktig å kontrollere intern gyldighet og reliabilitet. Dette gjøres ved å teste diskriminerende og konvergerende validitet for indikatorene. Diskriminant validitet måler hvorvidt indikatorene mellom de ulike begreper er tilstrekkelig uavhengig av hverandre, altså at de ikke måler det samme. For å teste den diskriminerende validiteten ble det gjennomført korrelasjonsanalyser. I motsetning til det, benyttes konvergerende validitet for å kontrollere at det er en korrelasjon mellom de ulike indikatorene innenfor samme begrep, og dermed måler det samme. For å kontrollere intern gyldighet og reliabilitet, har vi derfor valgt å gjennomføre en Cronbach's alpha analyse. Dette gjøres for å undersøke om enkelte indikatorer må ekskluderes i videre analyser.

3.5.1 Reliabilitetstest

For å teste reliabiliteten til våre abstrakte begreper: atferd, intensjon, holdning til handling, subjektive normer og opplevd atferdskontroll, har vi benyttet oss av det statistiske målet Cronbach's alpha. Vi har valgt å gjennomføre en Cronbach's alpha-analyse for våre begreper, både i førundersøkelsen og etterundersøkelsen, for å sikre undersøkelsens interne reliabilitet på best mulig måte. Cronbach's alpha opererer med verdier fra 0 til 1, og er det mest

benyttede målet på reliabilitet (Hair, Black, Babin & Anderson, 2010). Alfaverdien er ment for å måle den interne konsistensen til en test, og forklarer i hvor stor grad alle elementene i en test måler det samme fenomenet (Tavakol & Dennick, 2011). En høy Cronbach's alpha bidrar til å sikre validiteten for undersøkelsen vår. Ifølge Hair et al (2010) bør verdien være over 0,7. Dersom våre alfaverdier innfrir dette kravet, har ikke målene svekket reliabiliteten i undersøkelsen vår. En av utfordringene med Cronbach's alpha, er at den vanligvis blir høyere ved flere spørsmål. Det betyr at en høy Cronbach's alpha ikke nødvendigvis indikerer høy reliabilitet (Pallant, 2016). Cronbach's alpha har en tendens til å undervurdere den interne konsistensen av skalaer som består av færre enn 10 elementer (Herman, 2015). Dette er noe vi må ta hensyn til i vår oppgave, ettersom alle våre skalaer inneholder færre enn 10 elementer.

Tabell 2: Reliabilitetstest

Begrep	N of Items	Cronbach's Alpha	
		Førundersøkelse	Etterundersøkelse
Atferd	4	,889	,860
Intensjon	3	,849	,786
Holdning til handling	5	,778	,787
NormFamilie	3	,822	,828
NormVenner	2	,742	,726
NormMoralsk	2	,452	,583
Atferdskontroll-Kompetanse	6	,835	,845

Begrepet atferd inneholder totalt fire ulike påstander som er ment for å måle det faktiske fiskekonsumet hos elevene. Av tabell 2 kan vi se at vi oppnår en alfaverdi på ,889 i førundersøkelsen og ,860 i etterundersøkelsen. Verdien sikrer en høy intern reliabilitet, og vi kan dermed være nokså sikre på at påstandene i vår undersøkelse for begrepet atferd måler det

samme.

Begrepet intensjon inneholder tre ulike påstander, som var ment for å måle hvilken grad av intensjon elevene hadde når det kom til å spise fisk i løpet av de to kommende ukene. Av tabell 2 kan vi se at vi oppnådde en alfaverdi på ,849 i førundersøkelsen og ,786 i etterundersøkelsen, noe som indikerer en tilstrekkelig høy reliabilitet for vår skala.

Begrepet holdning til handling inneholder totalt seks ulike påstander. Med Cronbach's alpha analysen får vi sett om undersøkelsen får mer eller mindre like resultater for begrepet holdning til handling. Eksempelvis om personer som synes fisk smaker godt, også vil svare at de er fornøyde når fisk serveres til middag. I tabell 2 ser vi at alfaverdien er ,749 i førundersøkelsen og ,763 i etterundersøkelsen. Man ser i vedlegg 8.6 at den interne reliabiliteten blir styrket med en alfaverdi på ,778 i førundersøkelsen og ,787 i etterundersøkelsen, dersom man fjerner påstanden «Det er sunt å spise fisk» fra analysen. Vi valgte derfor å fjerne denne påstanden for å ytterligere styrke vår interne reliabilitet for begrepet holdning til handling.

Vi valgte å analysere begrepet subjektive normer langs tre ulike dimensjoner; påvirkning fra familie, påvirkning fra venner og de moralske forpliktelsene en person føler på. Begrepet NormFamilie består av tre påstander totalt. Tabell 2 viser en alfaverdi på ,822 i førundersøkelsen og ,828 i etterundersøkelsen, noe som tilsvarer en høy intern reliabilitet. Videre består begrepet NormVenner av to påstander, hvor vi i tabell 2 kan lese av en alfaverdi på henholdsvis ,742 i førundersøkelsen og ,726 i etterundersøkelsen. Begrepet NormVenner oppnår en alfaverdi over minimumsgrensen, og har derfor tilstrekkelig intern reliabilitet. Begrepet NormMoralsk består av to påstander, og av tabellen ser vi at alfaverdien er ,425 i førundersøkelsen og ,583 i etterundersøkelsen. Både alfaverdien i før- og etterundersøkelsen ligger under minimumskravet på ,70. Som nevnt tidligere, er en utfordring med Cronbach's alpha at den vanligvis blir høyere ved flere spørsmål (Pallant, 2016). Vår lave alfaverdi kan dermed skyldes at vi kun har to spørsmål knyttet til begrepet. Schmitt (1996) viser i sin forskning at en relativt lav alfaverdi (f.eks. ,50) ikke nødvendigvis svekker validitetskoeffisientene alvorlig. På bakgrunn av dette har vi valgt å beholde begrepet NormMoralsk.

Videre valgte vi å analysere begrepet opplevd atferdskontroll langs to ulike dimensjoner; AtferdskontrollKompetanse og Medbestemmelse. Begrepet AtferdskontrollKompetanse inneholder totalt seks påstander som omhandler hvor mye kunnskap elevene har, og hvor flinke de selv føler de er til å tilberede mat generelt og fiskeretter. Den andre dimensjonen, Medbestemmelse, omhandler hvor stor påvirkning elevene har på hva som serveres til middag. Som vi kan lese av vedlegg 8.7 ser vi at begrepet Medbestemmelse får en særdeles lav alfaverdi på ,106 i etterundersøkelsen, og på bakgrunn av dette har vi valgt å bruke våre to påstander hver for seg i videre analyser. Begrepet AtferdskontrollKompetanse består av totalt seks påstander. I tabell 2 kan vi lese av en alfaverdi på ,835 i førundersøkelsen og ,845 i etterundersøkelsen, noe som tilsvarer høy intern reliabilitet.

3.5.2 Korrelasjon

For å se hvordan begrepene korrelerer med hverandre, gjennomførte vi korrelasjonsanalyser på begrepsnivå. Dette gir en forståelse av sammenhengen mellom begrepene, før regresjonsanalysen skal gjennomføres. I analysen valgte vi å inkludere kontrollvariabelen kjønn. Det er ønskelig å finne en sterk korrelasjon mellom uavhengige og avhengige variabler, men en lav korrelasjon mellom de uavhengige variablene. Høye korrelasjoner mellom to uavhengige variabler kan bety multikollinearitet, som kan gjøre kommende regresjonsanalyse utfordrende.

Ut fra tabell 3 ser vi at Holdning, NormFamilie, NormMoralsk og AtferdskontrollKompetanse korrelerer med vår avhengige variabel, Intensjon, med følgende Pearsons korrelasjonsverdier: ,663, ,412, ,247 og ,412. Det tyder på at disse faktorene påvirker intensjon i større grad enn NormVenner, Medbestemmelse1 og Medbestemmelse2, som har en korrelasjon på henholdsvis ,098, ,034 og -,068.

Vi har også valgt å gjennomføre en korrelasjonsanalyse mellom intensjonsbegrepet og atferdsvariablene. Ut fra vedlegg 8.5 ser vi en moderat korrelasjon. Det hadde vært ønskelig å se en lavere korrelasjon ettersom intensjonen sier noe om handlingene frem i tid, mens atferd sier noe om hva som har hendt tidligere. Det er ønskelig med lav korrelasjon mellom variabler som ikke er ment å måle det samme, da høy korrelasjon indikerer et måleproblem.

Tabell 3: Korrelasjonsmatrise, begrepsnivå

		Intensjon	Holdning	Norm Familie	Norm Venner	Norm Moralsk	Atferds kontroll Kompetanse	Medbestemmelse 1	Medbestemmelse 2	Kjønn
Intensjon	Pearson Correlation	1								
Holdning	Pearson Correlation	,663**	1							
Norm Familie	Pearson Correlation	,412**	,182	1						
Norm Venner	Pearson Correlation	,098	,222	,237*	1					
Norm Moralsk	Pearson Correlation	,247*	,141	,414**	,166	1				
Atferds kontroll Kompetanse	Pearson Correlation	,412**	,417**	,268*	,265*	,316**	1			
Medbestemmelse 1	Pearson Correlation	-,005	-,091	,031	,054	,021	,344**	1		
Medbestemmelse 2	Pearson Correlation	-,107	-,212	,038	,118	,114	,101	,322**	1	
Kjønn	Pearson Correlation	-,015	,202	-,134	,042	-,143	,079	-,001	-,091	1

** Korrelasjonen er signifikant på 0,01 nivå, to-halet

* Korrelasjonen er signifikant på 0,05 nivå, to-halet

3.6 Ethiske utfordringer

Forskeren vil ha et stort ansvar for konsekvensene som kan følge av undersøkelsen som gjennomføres, både for de som blir undersøkt og for samfunnet rundt. Det finnes derfor lover og retningslinjer som skal følges uavhengig av omfang og viktighet av en undersøkelse. I dag finnes det tre grunnleggende krav i forskningsetikken, som må tas hensyn til i forholdet mellom forsker og dem det forskes på: informert samtykke, krav på privatliv og krav på å bli

korrekt gjengitt (Jacobsen, 2015).

Informert samtykke omhandler at den som velger å delta i undersøkelsen gjør det av fri vilje. Den frivillige deltakelsen skal være basert på tilstrekkelig informasjon på hva som undersøkes, samt informere om hvilke farer og gevinster deltakelsen kan medføre. For å forsikre dette kravet utformet vi spørreskjemaet med en informativ førsteside (vedlegg 8.8) som gir utvalget all nødvendig informasjon om undersøkelsen.

Krav på privatliv handler om at utvalget har rett til en frisone i livet som ikke nødvendigvis skal undersøkes (Jacobsen, 2005). Hvor følsom og privat informasjonen er vil være avgjørende, i tillegg til hvor stor mulighet det er til å identifisere enkeltpersoner. Selv om ungdommene som deltok var under 16 år, fikk vi samtykke fra skolen om at de kunne delta. I vårt tilfelle visste vi hvilke klasser som skulle være med, men ikke navnet på hver elev. Spørreundersøkelsen vi utga var anonym, og den personlige informasjonen var heller ikke spesifikk nok til å kunne spore opp enkeltpersonene. Undersøkelsen inneholder derfor ikke personopplysninger som gjør den meldepliktig til personvernombud for forskning. Krav til riktig presentasjon av data går ut på at resultater skal gjengis fullstendig, og i riktig sammenheng. Gjennom vårt samarbeid med Salmar ASA har vi fått tilgang til deres rapporter, men har under hele skriveprosessen hatt full frihet til alt som er blitt skrevet. Vi er dermed sikre på at resultatene ikke er blitt manipulert i en spesiell retning. For å sikre kravet bør man gjøre mest mulig informasjon om undersøkelsen og resultatene tilgjengelig for andre. Ved å gjøre dette kontrollerer man for at de selv ville trukket samme konklusjon.

4 Analyse

I dette kapitlet skal vi presentere og analysere resultatene fra undersøkelsen vi har gjennomført. Vi vil i det følgende gjennomgå deskriptiv statistikk på indikatornivå for å redegjøre for hvor mye fisk elevene spiser. Videre vil presentere deskriptiv statistikk på begrepsnivå. Deretter vil hypotesene testes, gjennom One-way ANOVA analyse og multiple regresjonsanalyser. Til slutt i kapitlet vil funnene bli oppsummert. Alle analyser er gjennomført i statistikkprogrammet SPSS.

4.1 Deskriptiv analyse

For å utforske datakonsistensen, gjennomførte vi normalitetsmåling av innsamlet data. I tabell 4 og 5 presenteres deskriptiv statistikk, med måling av fordelingsegenskapene gjennomsnitt, standardavvik, skewness og kurtosis. Vi ser i tillegg hvor mange enheter (N) som har besvart spørsmålene. Skjevhet og spissitet forklarer formen på fordelingskurven. Verdier opp til 0,5 på skjevhet karakteriserer symmetri, verdier mellom 0,5 og 1 viser en svak skjev kurve, mens verdier over 1 viser en skjev kurve. En negativ kurtosis forklarer en spiss kurve, funn rundt 0 indikerer en normalfordelt kurve, mens positive verdier karakteriserer at den “flyter utover”. Hvis skjevheten eller spissiteten har verdier som er større enn den kritiske verdien på +/- 2, vil de regnes som ugyldige (George & Mallery, 2010).

Av tabell 4 og vedlegg 8.4 ser vi at elevene i gjennomsnitt har spist fisk to ganger i uken, fem til seks ganger den siste måneden og 11-15 ganger de siste tre månedene. Dette er i samsvar med Olsens (1998) representative undersøkelse om fiskekonsum i norske husholdninger. Standardavviket viser at det er lav spredning av verdiene. Verdiene for skewness og kurtosis er innenfor den kritiske verdien, og er derfor gyldige. Vi hadde ikke forventet en endring i atferden hos elevene, på bakgrunn av den korte tidsperioden mellom før- og etterundersøkelsen. Av tabellen ser vi at det ikke forekommer noen store endringer, og at det gjennomsnittlige fiskekonsumet holdes stabilt ved begge undersøkelsene.

Tabell 4: Deskriptiv analyse atferd, indikatornivå
Førundersøkelse

	Førundersøkelse					Etterundersøkelse				
	N	Gjenno msnitt	Standar davvik	Skewn ness	Kurtosis	N	Gjenno msnitt	Standar davvik	Skewn ess	Kurtosis
Anslå hvor mange ganger du har spist fisk i løpet av den siste uken	78	2,54	1,041	,037	-,587	77	2,86	,956	-,078	-,467
Anslå hvor mange ganger du har spist fisk i løpet av den siste uken	78	3,71	1,397	,224	-,021	77	3,66	1,154	-,092	-,316
Anslå hvor mange ganger du har spist fisk i løpet av den siste uken	78	3,91	1,341	-,031	-,572	77	3,78	1,284	,082	-,755
Anslå hvor mange ganger du har spist fisk i løpet av den siste uken	78	4,46	1,771	-,245	-,838	77	4,79	1,665	-,380	-,381
Valid (N)	78					77				

Av tabell 5 ser vi at gjennomsnittet for begrepene varierer mellom 2,35 og 6,42. Intensjon viser et gjennomsnitt på 5,57 i førundersøkelsen, noe som indikerer at elevene har høye intensjoner om å spise fisk. Dette var et interessant resultat, ettersom vi ikke hadde forventet et så høyt gjennomsnitt for intensjon. I etterundersøkelsen ser vi en svak nedgang til 5,40. Holdningsvariabelen har et gjennomsnitt på 3,96 i førundersøkelsen og 4,05 i etterundersøkelsen. Dette viser en svak økning, noe vi gjennom vårt eksperiment hadde håpet på. NormFamilie viser et gjennomsnitt på 5,96 i førundersøkelsen og 5,74 i etterundersøkelsen. Dette indikerer at elevene i stor grad påvirkes av deres familie til å spise fisk. NormVenner og NormMoralsk har et gjennomsnitt på henholdsvis 2,35 og 6,42 i førundersøkelsen. Vi ser en svak økning i etterundersøkelsen, da gjennomsnittene har økt til 2,47 og 6,43. Dette forteller oss at elevene i liten grad blir påvirket av deres venner når det kommer til å spise fisk, men at de føler på moralske forpliktelser til å spise fisk.

AtferdskontrollKompetanse viser et gjennomsnitt på 4,49 i førundersøkelsen og 4,71 i etterundersøkelsen. Vi ser positiv økning, noe som var ønskelig etter vårt eksperiment.

Elevene synes med andre ord at de er litt over middels flinke til å tilberede fisk og mat generelt. Medbestemmelse1 og Medbestemmelse2 viser et gjennomsnitt på 3,91 og 3,01 i førundersøkelsen, mens i etterundersøkelsen har de økt til 4,18 og 3,17. Ut ifra disse tallene forstår vi at elevene i middels grad har medbestemmelse når det kommer til å spise fisk. Standardavviket for begrepene forklarer hvor enige elevene er med gjennomsnittet. NormMoralsk har det høyeste gjennomsnittet, og representerer også datasettets svakeste standardavvik på ,775. Dette tyder på at det er dette begrepet flest respondenter er enig i.

Vi ser av tabellen at noen av begrepene får høye verdier for skewness og kurtosis, og er dermed ikke normalfordelte slik vi ønsker. Kurtosis for NormMoralsk i førundersøkelsen viser 8,734, og er derfor ikke gyldig. I etterundersøkelsen er kurtosis redusert til 3,77. Ettersom NormMoralsk ikke har gyldig verdi for kurtosis, vil denne variabelen bli ekskludert fra videre analyser.

Tabell 5: Deskriptiv statistikk, begrepsnivå

	Førundersøkelse					Etterundersøkelse				
	N	Gjennomsnitt	Standardavvik	Skewness	Kurtosis	N	Gjennomsnitt	Standardavvik	Skewness	Kurtosis
Intensjon	78	5,57	1,612	-1,100	,391	77	5,40	1,556	-,855	,001
Holdning	78	3,96	1,323	,028	-,553	77	4,05	1,321	-,042	-,163
NormFamilie	78	5,96	1,184	-,887	-,518	77	5,74	1,308	-,954	,142
NormVenner	78	2,35	1,466	1,015	,277	77	2,47	1,461	,748	-,372
NormMoralsk	78	6,42	,775	-2,488	8,734	77	6,43	,768	-1,832	3,770
Atferdskontroll-Kompetanse	77	4,49	1,248	-,528	-,260	77	4,71	1,171	-,395	-,298
Medbestemmelse1	78	3,91	1,547	-,084	-,800	77	4,18	1,430	-,440	-,004
Medbestemmelse2	77	3,01	1,867	,491	-,845	77	3,17	1,720	,193	-1,001
Valid N	76					77				

4.2 Test av hypoteser

Vi vil i det følgende teste hypotesene som ble presentert i kapittel 2. Dette ble gjort ved å gjennomføre en One-way ANOVA analyse og multivariate regresjonsanalyser. På den måten kan vi se om våre hypoteser har eller ikke har oppnådd støtte. For å se på effekten av samskaping, har vi utført en test som sammenligner gjennomsnitt i før- og etterundersøkelsen.

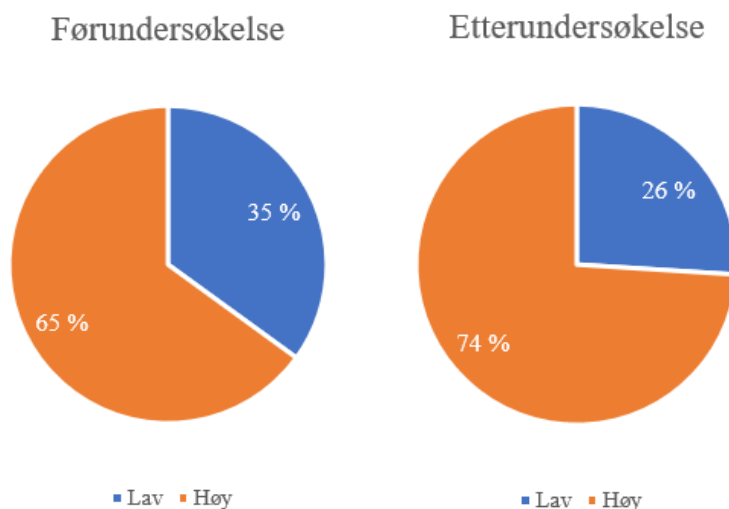
Tabell 6 viser at holdningsvariabelen har en økning fra 3,96 til 4,05, mens standardavviket har en minimal nedgang på ,002. Resultatene tendenserer mot at samskaping har en positiv innvirkning på ungdoms holdning til å spise fisk. I vedlegg 8.3 ser vi derimot at Holdning ikke er statistisk signifikant. Vi får dermed ikke støtte til at *samskaping har en positiv innvirkning på ungdoms holdning til å spise fisk (H1)*. Av samme tabell ser vi en økning i gjennomsnittene til variablene som måler opplevd atferdskontroll.

Atferdskontrollkompetanse, Medbestemmelse1 og Medbestemmelse2 har en økning på henholdsvis ,22, ,27 og ,16. Videre ser vi at standardavvikene til variablene er redusert med ,077, ,117 og ,147. Dataene forteller oss at det er mindre spredning i svarene til respondentene i etterundersøkelsen. Resultatene tilknyttet opplevd atferdskontroll indikerer at samskaping har en positiv innvirkning på opplevd kompetanse til å tilberede fisk. I vedlegget ser vi derimot at ingen av variablene er statistisk signifikante. Vi har dermed ikke støtte til vår hypotese om at *samskaping har en positiv innvirkning på opplevd kompetanse til å tilberede fisk (H2)*.

Tabell 6: One-way ANOVA, sammenligning av gjennomsnitt

Begrep	Før- og etterundersøkelse	N	Gjennomsnitt	Standardavvik
Holdning	Før	78	3,96	1,323
	Etter	77	4,05	1,321
Atferdskontrollkompetanse	Før	78	4,49	1,248
	Etter	77	4,71	1,171
Medbestemmelse1	Før	78	3,91	1,547
	Etter	77	4,18	1,430
Medbestemmelse2	Før	78	3,01	1,867
	Etter	77	3,17	1,720

Det er tilsynelatende en positiv endring i AtferdskontrollKompetanse. For å se nærmere på økningen, valgte vi å omkode begrepet til en dummyvariabel. Begrepet AtferdskontrollKompetanse ble delt inn i to kategorier; lav og høy. Verdien 1 representerer «Lav», og inkluderer alle som har svart fire eller lavere. «Høy» inkluderer alle som har svart fem eller høyere. Av figur 4 ser vi at 35 prosent av respondentene i førundersøkelsen befinner seg under kategorien «Lav», mens de resterende 65 prosentene befinner seg under kategorien «Høy». Videre ser vi at det er en endring i etterundersøkelsen, da det nå er en lavere prosentandel i kategorien «Lav», og en økning i prosentandelen for de som befinner seg i kategorien «Høy». 26 prosent tilhører nå kategorien «Lav», mens de resterende 74 prosentene befinner seg i kategorien «Høy». Dette tilsvarer en økning på ni prosent. Dette indikerer en svært svak økning, men vi ser likevel en forandring mellom før- og etterundersøkelse.

Figur 4: Sektordiagram, AtferdskontrollKompetanse

Videre vil vi teste hypotesene gjennom multiple regresjonsanalyser. Multiple, eller multivariat regresjonsanalyser, brukes ettersom analysen inneholder mer enn én uavhengig variabel. I våre analyser har vi benyttet oss av kontrollvariabelen kjønn. Denne kategoriske variabelen er omkodet til en dummyvariabel, hvor jenter har verdien 0 og gutter har verdien 1. Vi vil i det følgende fokusere på de ustandardiserte koeffisientene (betaverdiene), signifikansnivået, R square og den justerte R square i våre analyser.

Tabell 7: Regresjonsanalyse

	Førundersøkelse			Etterundersøkelse			«Pooled»		
	B	Std. Error	t	B	Std. Error	t	B	Std. Error	t
(Konstant)	,033	0,822	,040	,566	,840	,674	,291	,577	,505
Holdning	,733	,118	6,194***	,590	,113	5,225***	,675	,081	8,378***
NormFamilie	,401	,119	3,370***	,140	,112	1,254	,301	,080	3,779***
NormVenner	-,140	,095	-1,467	,099	,102	,972	-,050	,068	-,736
Atferdskontroll-Kompetanse	,156	,132	1,185	,382	,128	2,977***	,245	,090	2,715***
Medbestemmelse1	,005	,095	,048	-,101	,094	-1,076	-,045	,065	-,697
Medbestemmelse2	,005	,076	,065	,029	,074	,384	,009	,053	,171
Kontrollvariabel Kjønn	-,344	,272	-1,264	-,162	,266	-,610	-,268	,189	-1,419
Modell									
R ²	,560 (56%)			,547 (54,7%)			,531 (53,1%)		
Adjusted R ²	,515 (51,5%)			,502 (50,2%)			,508 (50,8%)		
Respondenter (N)	76			77			153		

***Signifikant på 0,01 nivå

*Signifikant på 0.1 nivå

I regresjonsanalysene studerer vi holdning til handling, subjektive normer, opplevd atferdskontroll og deres påvirkning på vår avhengige variable handlingsintensjon. Regresjonsanalysen vår viser at når Holdning øker med én enhet, så vil den positive effekten på Intensjon føre til en økning på ,733 skalapoeng i førundersøkelsen, og ,590 i etterundersøkelsen, hvorav begge er signifikant på et 1%-nivå. Dette er en svært sterk, positiv påvirkningskraft. På bakgrunn av dette oppnår vi støtte til hypotesen om at *holdning til å spise fisk har en positiv innvirkning på atferdsmessig intensjon om å spise fisk* (H3).

Når det gjelder våre uavhengige variabler tilknyttet subjektive normer, ønsket vi å se på begrepet langs to ulike dimensjoner; moralske og sosiale normer. Vi har utelatt begrepet NormMoralsk i videre analyser, ettersom kurtosis var over kritisk verdi i vår deskriptive statistikk. Vi oppnår derfor ikke støtte til vår hypotese om *elevens moralske normer om å spise fisk har en positiv innvirkning på atferdsmessig intensjon om å spise fisk* (H4). Videre viser vår regresjonsanalyse at når NormFamilie øker med én enhet, vil den positive effekten på Intensjon føre til en økning på ,401 i førundersøkelsen og ,140 i etterundersøkelsen. NormFamilie er kun signifikant i førundersøkelsen, hvor den er statistisk signifikant på et 1%-nivå. Videre viser vår analyse at når NormVenner øker med én enhet, vil den negative effekten på Intensjon føre til en reduksjon på -,140 i førundersøkelsen. I etterundersøkelsen vil en økning i én enhet av NormVenner føre til en økning i Intensjon på ,099. NormVenner er ikke statistisk signifikant på et 10%-nivå, hverken i før- eller etterundersøkelsen, og vi kan dermed ikke påstå at *elevens sosiale normer om å spise fisk har en positiv innvirkning på atferdsmessig intensjon om å spise fisk* (H5).

Den første dimensjonen av opplevd atferdskontroll, medbestemmelse, ble som tidligere nevnt adskilt i to forskjellige påstander som følge av en lav alfaverdi. Regresjonsanalysen vår viser at når Medbestemmelse1 har en lav betaverdi på ,005 i førundersøkelsen, og -,101 i etterundersøkelsen. Betaverdien er også lav for begrepet Medbestemmelse2, med betaverdier på henholdsvis ,005 i førundersøkelsen og ,029 i etterundersøkelsen. Variablene er ikke statistisk signifikante på et 10%-nivå, og vi kan dermed ikke påstå at *elevens påvirkningskraft til å bestemme middag i husstanden har en positiv innvirkning på atferdsmessig intensjon om å spise fisk* (H6).

Den andre dimensjonen av opplevd atferdskontroll, AtferdskontrollKompetanse, viser til en betaverdi på ,156 i førundersøkelsen, men variabelen er ikke signifikant på et 10%-nivå. Derimot viser etterundersøkelsen til en betaverdi på ,382, som er signifikant på et 1%-nivå. Dette indikerer at det har skjedd noe i tidsrommet mellom de to undersøkelsene. Vi har i denne hypotesen valgt å se om kunnskap har en positiv innvirkning på intensjoner om å spise fisk, og ettersom variabelen kun er signifikant på et tidspunkt, har vi ikke grunnlag for å bekrefte vår hypotese. Vi kan dermed ikke si at våre resultater stemmer overens med tidligere forskning. Vi oppnår derfor ikke støtte til vår hypotese om at *elevens kunnskap om tilberedning av fiskemåltid har en positiv innvirkning på atferdsmessig intensjoner om å spise fisk* (H7).

Modellen viser en justert R square på 51,5 prosent i førundersøkelsen og 50,2 prosent i etterundersøkelsen, som vil si at modellens inkluderte variabler står for 51,5 og 50,2 prosent av forklaringen til intensjonsbegrepet. Dette er tilfredsstillende og bekrefter de signifikante dataene.

For å undersøke nærmere hvorfor noen av begrepene ikke ble statistisk signifikante, valgte vi å gjennomføre en “pooled” analyse. Det innebærer at vi gjennomførte regresjonsanalysen samlet for både før- og etterundersøkelsen. Dette ble gjort for å se om noen av begrepene ble statistisk signifikante, dersom det hadde vært flere respondenter. Av tabell 7 ser vi at begrepene Holdning, NormFamilie og AtferdskontrollKompetanse alle er signifikante på 1%-nivå, og har en forklaringsgrad på henholdsvis ,675, ,301 og ,245. Ved å gjennomføre denne analysen ser vi at flere av begrepene blir signifikante. Dette er en indikasjon på at om vi hadde inkludert flere respondenter i undersøkelsen, ville vi mest sannsynlig oppnådd flere signifikante variabler.

4.3 Oppsummering av funn

Tabell 8: Oppsummering av funn: Støtte eller ikke støtte

Undersøkelsens hypoteser				Støtte/Ikke støtte
H1: Samskaping	→	+	Holdning til handling	Ikke støtte
H2: Samskaping	→	+	Opplevd atferdskontroll	Ikke støtte
H3: Holdning til handling	→	+	Handlingsintensjon	Støtte
H4: Subjektive normer.	→	+	Handlingsintensjon	Ikke støtte
H5: Subjektive normer	→	+	Handlingsintensjon	Ikke støtte
H6: Opplevd atferdskontroll	→	+	Handlingsintensjon	Ikke støtte
H7: Opplevd atferdskontroll	→	+	Handlingsintensjon	Ikke støtte

5 Diskusjon

I dette kapittelet skal vi diskutere de teoretiske implikasjonene av resultatene fra analysen. Deretter vil vi gå gjennom begrensninger ved undersøkelsen, kritikk til metoden, og til slutt gi forslag til videre forskning på området.

5.1 Teoretisk implikasjon

På bakgrunn av resultatene av vår empiri kan vi si at studien ikke fullt og helt støtter Ajzens teori om planlagt atferd. Ajzens teori om planlagt atferd er en anerkjent og et godt etablert teoretisk verk, hvor de fleste av studiene vi har sett på støtter teorien med signifikante funn. I studien vår kan vi konkludere med at en av våre syv hypoteser støtter teorien. Positive holdninger til handling er en viktig faktor for at ungdommer skal oppnå handlingsintensjoner om å spise mer fisk.

5.1.1 *Atferd*

Atferd er, i motsetning til holdninger og intensjoner, en konkret handling som kan observeres. Rapporter fra Ipsos MMI (2019) viser at 70 prosent av barn og ungdom mellom åtte og 19 år, oppgir at de spise fisk ukentlig, men få (18%) spise fisk så ofte som minst tre ganger i uken. Videre viser forskning fra NOVA (2017) at 53 prosent av ungdommene spiser fisk til middag eller som pålegg kun én, eller mindre enn én gang i uka, og 38 prosent spiser det to til tre ganger i uka. Fra vår deskriptive analyse ser vi at elevene i gjennomsnitt spiser fisk to ganger i uken, fem til seks ganger i måneden, og 11-15 ganger i løpet av tre måneder. Dette er i samsvar med Olsens (1998) representative undersøkelse om fiskekonsum i norske husholdninger, men det er langt over gjennomsnittet basert på undersøkelsene nevnt over. Dette kan indikere at våre respondenter i utgangspunktet spiser mer fisk enn den gjennomsnittlige ungdom, og tyde på at den dagsaktuelle debatten om nedgangen i fiskekonsum ikke har sitt opphav blant våre respondenter.

5.1.2 Samskaping

I vår studie er vi interessert i å undersøke betydningen av samskaping, både på holdning til handling og opplevd atferdskontroll.

Med samskaping menes det at en person som er delaktig med i en prosess, vil kunne oppleve en sterkere tilknytning til objektet. I prosjektet vårt var ungdom med i en matlagingsprosess, for å lære seg hvordan å tilberede et godt og delikat fiskemåltid. Studien til Troye og Supphellen (2012) viser til at forbrukernes aktive engasjement i en prosess positivt påvirker evalueringen av et utfall. Videre viser Olsen og Heide (2011) til at samskappingsprosessen har en sterk og positiv effekt på evalueringen av et fiskemåltid. Tidligere forskning viser med andre ord til at et aktivt engasjement og kompetanse i samskappingsprosessen vil kunne øke evalueringen av et utfall. Det vil dog påvirkes i hvilken grad av egeninnsats som er blitt lagt ned, og vil få større verdi dersom det reflekterer forbrukerens identitet og egne preferanser.

Vi ønsker å se på om samskappingsprosessen har en positiv effekt på evalueringen av et fiskemåltid. One-way ANOVA viser til en svært svak økning på variabelen Holdning, men er derimot ikke er statistisk signifikant på et 10%-nivå. Våre resultater er dermed ikke i samsvar med Olsen og Heides (2011) forskning. På bakgrunn av dette finner vi ikke støtte til vår hypotese om at *samskaping har en positiv innvirkning på ungdoms holdning til å spise fisk* (H1).

Troye og Supphellen (2012) viser til en positiv effekt mellom samskaping og opplevd atferdskontroll, noe våre resultater ikke kan bekrefte. Vår One-way ANOVA viser til en svak økning på variabelen AtferdskontrollKompetanse, men er derimot ikke statistisk signifikant på et 10%-nivå. På bakgrunn av vår analyse finner vi ikke støtte til hypotesen om at *samskaping har en positiv innvirkning på opplevd kompetanse til å tilberede fisk* (H2). Dette er et veldig interessant funn, da det er det motsatte av hva vi forventet å finne, samt hva tidligere forskning på området har konkludert med. På bakgrunn av dette ønsket vi å se nærmere på den svake økningen. Av figur 4 kan vi lese av en svak økning på ni prosent i AtferdskontrollKompetanse. Det kan dermed være rimelig å anta at med flere respondenter kunne resultatet blitt annerledes. Vi tror nødvendigvis ikke at snittet ville økt nevneverdig, men derimot at resultatet kunne blitt statistisk signifikant.

5.1.3 Holdning til handling

I vår studie er vi interessert i å undersøke betydningen av holdning til handling på intensjon, med andre ord om holdning til å spise fisk har en positiv innvirkning på atferdsmessig intensjon om å spise fisk.

Mennesker danner positive holdninger til atferd som vi oppfatter gir ønskede resultater, og motsatt ved at en danner negative holdninger til atferd vi oppfatter gir uønskede resultater (Ajzen, 1991). Eksempelvis vil personer som tidligere har erfart dårlige fiskemåltid, mest sannsynlig danne en negativ holdning til fisk generelt. Videre viser Alm et al (2015) i sin forskning til at foreldre har stor påvirkningskraft på hvilke matvaner og holdninger barna deres former.

I henhold til Verbeke og Vackiers (2005) forskning, er en positiv holdning til handling en viktig faktor for å skape sterke handlingsintensjoner, og derigjennom øke fiskekonsumet. De konkluderte dermed med en positiv effekt mellom holdning til handling og intensjon. Våre resultater kan bekrefte den samme sammenhengen. Regresjonsanalysen viser en sterk, positiv påvirkningskraft. Basert på tidligere forskning og våre egne funn, kan vi konkludere med at holdning til å spise fisk har en positiv innvirkning på atferdsmessig intensjon om å spise fisk (H3).

5.1.4 Subjektive normer

I vår studie er vi interessert i å undersøke betydningen av subjektive normer på intensjon. Vi har sett på to ulike dimensjoner av begrepet subjektive normer; moralske normer og sosiale normer.

Sosiale normer er et sett med regler for god oppførsel et individ følger for å bli akseptert av en gruppe (Deutsch & Gerhard, 1955). Videre viser forskning at familie og venner påvirker en forbruker i stor grad når det kommer til matvaner (Thjømøe & Olson, 2011). På den andre siden finner vi moralske normer, som er uskrevne regler som hva vi oppfatter som moralsk riktig eller galt (Fredwall, 2018). Moralske normer skal sikre at verdiene vi tror på blir ivaretatt. Olsen (1998) viser i sin forskning til at motstand fra et eller flere familiemedlemmer, har en negativ påvirkning på fiskekonsumet. Videre påpeker han at dette blir kompensert av

de moralske forpliktelsene personer har om å ha et sunt kosthold. Resultatet kan derfor bli motstridende normer og blandede følelser mellom interne moralske normer og eksterne sosiale normer.

NormMoralsk ble tidlig ekskludert fra våre analyser på bakgrunn av ugyldige verdier i vår deskriptive statistikk. På bakgrunn av dette oppnår vi ikke støtte til vår hypotese om at *elevenes moralske normer om å spise fisk har en positiv innvirkning på atferdsmessig intensjon om å spise fisk* (H4). Videre viser regresjonsanalysen vår til moderate betaverdier for både begrepet NormFamilie og NormVenner. De er derimot ikke statistisk signifikante på et 10%-nivå, og vi kan dermed ikke påstå at *elevenes sosiale normer om å spise fisk har en positiv innvirkning på atferdsmessig intensjon om å spise fisk* (H5).

Våre funn for begrepet subjektiv norm er interessante, da det er det motsatte av hva den tidligere forskningen på området har konkludert med. På bakgrunn av dette har vi valgt å se på flere forskningsrapporter. Wang og Wang (2015) gjennomførte en studie som gikk ut på å forsøke å bruke TPB modellen til å predikere fysisk aktivitet blant barn. De viser i sin forskning at subjektive normer forklarte intensjon svært lavt, med en betaverdi på $-.05$ for jenter og $-.015$ for gutter. Videre var deres begrep subjektive normer heller ikke statistisk signifikant, verken for jenter eller gutter. Vi forventet å finne en statistisk signifikant effekt for variabelen NormFamilie, på bakgrunn av Alm, Olsen og Honkanens (2015) teori som viser til at foreldre opptrer som rollemodeller for deres barns matvalg gjennom sine egne matholdninger, preferanser og atferd. Foreldrene er også de som bestemmer hvor mye, og hvilken mat deres barn skal få tilgang til. På den andre siden påpeker Bassett et al (2008) at barn også kan påvirke sine foreldre gjennom å uttrykke sine preferanser, forhandle, overtale eller nekte å spise maten som blir servert. Dette kan muligens være en forklaring til våre resultater ved at elevene har en sterk påvirkning på foreldrene.

5.1.5 Opplevd atferdskontroll

I undersøkelsen vår er vi interessert i å undersøke betydningen av opplevd atferdskontroll på handlingsintensjoner. Opplevd atferdskontroll blir målt gjennom to dimensjoner - medbestemmelse og kompetanse.

Oppfattet atferdsmessig kontroll referer til en forbrukers oppfatning av sin egen evne til å utføre en spesifikk atferd, og avhenger av situasjonen en står i (Ajzen, 1991). En person som har troen på ens evne til å mestre bestemte situasjoner, og ikke ser betydelige hindringer i å gjennomføre den, har en økt sannsynlighet til å lykkes (Bagozzi, 1992). Ifølge Olsen (1998), har kunnskap om klargjøring og tilberedning av mat en signifikant effekt på fiskeforbruket i norske husholdninger. Videre viser studier til Alm et al (2015) og Altintzoglou et al (2015) at barn og ungdom i en familie har stor påvirkningskraft til hva som serveres til middag.

Den første dimensjonen av opplevd atferdskontroll, Medbestemmelse, ble som tidligere nevnt adskilt i to forskjellige påstander som følge av en lav alfaverdi. Regresjonsanalysen vår viser til lave betaverdier både for begrepet Medbestemmelse1 og Medbestemmelse2. Videre er de heller ikke statistisk signifikante på et 10%-nivå, og vi oppnår dermed ikke støtte til vår hypotese om at *påvirkningskraft til å bestemme middag i husstanden har en positiv innvirkning på atferdsmessig intensjon om å spise fisk (H6)*.

Den andre dimensjonen av opplevd atferdskontroll, AtferdskontrollKompetanse, viser til moderat betaverdi i førundersøkelsen, men variabelen er ikke signifikant på et 10%-nivå. Derimot viser regresjonsanalysen for vår etterundersøkelse til en høyere betaverdi, som er statistisk signifikant på et 1%-nivå. Dette indikerer at noe har skjedd mellom før- og etterundersøkelsen. Denne forskjellen kan ha oppstått som følge av vårt eksperiment. Våre analyser viser derimot til at det ikke er noen statistisk signifikante forskjeller i variabelen AtferdskontrollKompetanse. På bakgrunn av dette kan vi ikke påstå at *elevenes kunnskap om tilberedning av fiskemåltid har en positiv effekt på atferdsmessig intensjoner om å spise fisk (H7)*.

5.2 Begrensninger, metodekritikk og anbefaling til videre forskning

Læringskurven ved gjennomføringen av denne oppgaven har vært bratt, og vi har i etterkant blitt klar over at det er mye som kunne vært gjort annerledes. Vår største utfordring har vært omfanget av oppgaven i forhold til den tiden vi har hatt til rådighet.

Et stort forbedringspotensial i vår oppgave er antall respondenter til eksperimentet. Vi hadde et ønske om at alle klasser i niende trinn ved Blussuvoll ungdomsskole skulle delta, men fikk kun tilgang til tre av deres seks klasser. Antallet respondenter som deltok i undersøkelsen, er i utgangspunktet for lavt til å generaliseres til populasjon. For en studie i vår skala, er dette i

utgangspunktet heller ikke nødvendig. Et større antall respondenter kunne derimot vært med på å gi større spredning av resultater, gitt mer grundige regresjonsanalyser, og videre en dypere forståelse av forholdene i de innsamlede dataene. Måten dette prosjektet ble utført på, ble imidlertid til en viss grad manipulert, noe som indikerer at fremtidig forskning på et større utvalg kan føre til klarere resultater, og videre bidratt til en dypere forståelse av dette interessante temaet.

Når det kommer til tidspunktet mellom før- og etterundersøkelsen, kan det hende at etterundersøkelsen kom for tett på. Resultatene kunne kanskje vært annerledes, dersom vi hadde gjennomført prosjektet på et senere tidspunkt. Det kunne også vært interessant å gjennomføre enda en etterundersøkelse ved et senere tidspunkt, som potensielt kunne fanget opp en atferdsendring. Videre burde vi også inkludert spørsmål i spørreundersøkelsen for å avdekke om noen av elevene var vegetarianere, eller av religiøse grunner ikke kunne spise fisk. Vi kunne også inkludert et identifikasjonsnummer på hvert enkelt spørreskjema, for å identifisere elevene for å se effekten av eksperimentet på hver enkelt elev. På grunn av tidspress ble ikke etterundersøkelsen gjennomført på et senere tidspunkt, og det ble ikke vurdert god nok tid til å gjennomføre etterundersøkelse nummer to.

Spørsmålene til spørreundersøkelsen er i hovedsak hentet fra godt etablerte, utenlandske studier som har gitt gode empiriske funn tidligere. Til tross for et grundig arbeid med begrepsavklaringer og oversettelse, viste det seg at noen av indikatorene ikke var like konkrete og målbare i en norsk kontekst. Vi tror det ville vært svært interessant å studere hvordan resultatene hadde blitt dersom vi inkluderte flere indikatorer innenfor hvert begrep. Med et mer omfattende spørreskjema ville vi sannsynligvis fått mer pålitelige resultater. På bakgrunn av omfanget av oppgaven vår, ville et større antall indikatorer blitt for omfattende, og muligens resultert i et større frafall.

Modellen om planlagt atferd består av noen svært vide begrep som har vært komplisert å dekke. Vi valgte å knytte modellen opp mot fiskekonsumet blant ungdom i 14-15 årsalderen ved en ungdomsskole i Trondheim, og beslutningen var basert på en debatt vi fant svært dagsaktuell og interessant. Det var flere andre variabler vi ønsket å studere nærmere, som aktivitetsnivå i forhold til matvaner og foreldrenes inntektsnivå, men disse ble valgt bort på grunn av tidsperspektivet.

Det kunne også vært interessant, både i vår oppgave og for videre forskning, å legge til flere dimensjoner i de tre hovedbegrepene vi måler mot handlingsintensjoner. Ved atferdskontroll kunne det vært interessant og sett på hvordan vaner spiller inn på forholdet til å spise mer fisk, samt hvordan ny kunnskap om tilberedning av fisk kan være en faktor for at flere ønsker å lage fisk til middag. Ved å tilføre andre dimensjoner i undersøkelsen, ville man tilført flere ledd i TPB-modellen, og videre testet ut flere variabler som kunne gi spennende funn.

Det er viktig å stille seg kritisk til resultatene vi har fått. Tre måneder kan være en lang periode for ungdommene å huske tilbake på hva de har fått servert til middag. En alternativ måte å samle inn frekvensdata, kunne vært å kontakte foreldrene. Denne oppgaven fokuserer imidlertid på å samle informasjon direkte fra ungdommene, og vi valgte derfor å gjøre det slik. Ytterligere undersøkelser av metoder for å innsamle gyldige data av matkonsum kunne bidratt til en dypere forståelse av ungdoms atferd når det gjelder mat.

6 Konklusjon

Vi har i denne bacheloravhandlingen studert et utvalg av Blussuvoll ungdomsskoles elever. Datainnsamlingen foregikk over en tre ukers periode. Førundersøkelsen ble delt ut to uker før eksperimentet. Videre ble etterundersøkelsen besvart av elevene rett etter deltakelsen i eksperimentet, slik at svarene skulle være basert på umiddelbare tanker de opplevde med prosjektet. Oppgaven belyser hvilke holdninger elevene har til fisk, og ser på om samskaping bidrar til å positivt bedre deres holdninger og opplevde atferdskontroll. Dette kommer frem i forskningsmodellen vår, hvor vi tar for oss hvordan holdning til handling, subjektive normer og opplevd atferdskontroll påvirker elevenes handlingsintensjoner. Våre forskningsspørsmål var som følger:

- 1. I hvilken grad kan TPB bidra til å forklare ungdoms tilbøyelighet til å spise fisk?*
- 2. Hvilken effekt har samskaping på ungdoms holdninger og opplevd atferdskontroll?*

Våre resultater viser at en av syv hypoteser fikk støtte. Tidligere forskning har påvist at positive holdninger til handling, påvirkning fra samfunnet og de rundt deg, samt en høy opplevd atferdskontroll er viktige faktorer for at ungdommer skal oppnå sterke handlingsintensjoner, som videre vil påvirke deres atferd. Resultatene fra vår undersøkelse finner en sammenheng mellom én av disse variablene mot handlingsintensjon. Holdning til handling har en positiv effekt på handlingsintensjoner.

Vi fant ingen signifikante funn på at samskappingsprosessen har bidratt til å øke ungdoms holdninger til å spise fisk og deres opplevde atferdskontroll. Derimot ser vi ut fra vår “pooled” analyse, at flere av våre begreper ble signifikante når antall respondenter økte. Dette tyder på at dersom antallet av respondenter hadde vært høyere, kunne resultatene blitt annerledes. Etterundersøkelser på et senere tidspunkt kunne også bidratt til å fange opp interessante resultater i elevenes opplevde atferdskontroll.

Avslutningsvis håper vi oppgaven vår bidrar til større interesse for det lave fiskekonsum. Den negative utviklingen av fiskekonsumet de siste årene har vært betydelig, og det er viktig at den yngre generasjonen tar over stafettpinnen etter hvert som de blir eldre. Fra vårt teoretiske rammeverk, TPB, er det holdning til handling som har bidratt i størst grad til å forklare

ungdoms tilbøyelighet til å spise fisk. I oppgaven vår hadde holdning til å spise fisk en sterk, positiv påvirkningskraft på ungdoms tilbøyelighet til å spise fisk. Det er derfor viktig å etablere gode kostholdsvaner tidlig hos barn og unge, og tilberede måltidene på en delikat måte slik at fisk blir koblet opp mot et resultat med en positiv verdi. Til tross for ikke-signifikante verdier, tror vi at samskaping, i form av å gi unge muligheten til å bidra på kjøkkenet og legge deres egne preferanser på måltidet, kan bidra til at unges vurdering av måltidet blir oppfattet mer positivt.

7 Litteraturliste

Ajzen, I. (1985). *From intentions to action: A theory of planned behavior*. Berlin: Springer-Verlag. https://doi.org/10.1007/978-3-642-69746-3_2

AJZEN, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50, 179-211. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)

Ajzen, I. & Fishbein, M. (1975) *Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research*, Reading, MA: Addison-Wesley.

Ajzen, I. & Fishbein, M. (1980) *Understanding attitudes and predicting social behavior*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Ajzen, I. & Fishbein, M. (2010) *Predicting and changing behavior: The reasoned Action Approach*. New York: Taylor & Francis Group. 29-35

Alm, S., Olsen, S. O. & Honkanen, P. (2015) The role of family communication and parents' feeding practice in children's food preferences. *Appetite*, 89, 112-121. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2015.02.002>

Altintzoglou, T., Skuland, A., Carlehög, M., Sone, I., Heide, M., & Honkanen, P. (2015). Providing a food choice option increases children's liking of fish as part of a meal. *Food Quality and Preference*. 39. 117–123. <https://doi.org/10.1016/j.foodqual.2014.06.013>

Atakan S., Bagozzi R., & Yoon, C. (2014). Consumer Participation in the Design and Realization Stages of Production: How Self-Production Shapes Consumer Evaluations and Relationships to Products. *International Journal of Research in Marketing*. <https://doi.org/10.1016/j.ijresmar.2014.05.003>

Bagozzi, R. (1992). The Self-Regulation of Attitudes, Intentions, and Behavior. *Social Psychology Quarterly*, 55(2), 178-204. <http://dx.doi.org/10.2307/2786945>

- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215. <http://dx.doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>
- Belk, R. (1988). Possessions and the extended self. *Journal of Consumer Research*, 15(2), 139-168. <https://doi.org/10.1086/209154>
- Bergami, M., Bagozzi, R, P. (2000). Self-categorization, affective commitment and group self-esteem as distinct aspects of social identity in the organization. *British Journal of Social Psychology*, 39, 555-577. <https://doi.org/10.1348/014466600164633>
- Borge-Andersen, C. Engsæth, L. Hertzberg, E. (1991). *Markedsføring i varehandelen*. Oslo: Cappelen akademisk.
- Deutsch, M., & Gerard, H. B. (1955). A study of normative and informational social influences upon individual judgment. *The Journal of Abnormal and Social Psychology*, 51(3), 629-636. <http://dx.doi.org/10.1037/h0046408>
- Drèze, X., Hoch, S. J., & Purk, M. E. (1994). Shelf Management and Space Elasticity. *Journal of Retailing*, 70 (4), 301-326. [https://dx.doi.org/10.1016/0022-4359\(94\)90002-7](https://dx.doi.org/10.1016/0022-4359(94)90002-7)
- Englund, A. (1998). *Trafiksäkerhet: en kunskapsöversikt*. Lund: Studentlitteratur.
- Forskningsrådet. (2011). *Ungdoms matvaner: Fisk og grønt til de unge*. (SIFO rapport 2011). Hentet fra: https://www.forskningsradet.no/servlet/Satellite?cid=1253969007877&pagename=VedleggPointer&target=_blank (Hentet: 25. januar 2019)
- Fredwall, T. (2018). *Ansvar og ambivalens*. *Tidsskrift for Omsorgsforskning*, 4(03), 223-232. Hentet fra: https://www.idunn.no/tidsskrift_for_omsorgsforskning/2018/03/ansvar_og_ambivalens (Hentet: 10. mars 2019)

George, D. and Mallery, P. (2010) SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference 17.0 Update. 10th Edition, Pearson, Boston. Hentet fra [https://www.scirp.org/\(S\(lz5mqp453edsnp55rrgict55\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1189252](https://www.scirp.org/(S(lz5mqp453edsnp55rrgict55))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=1189252) (Hentet: 28. mars 2019)

Gripsrud, G., Olsson, U.H. & Silkoset, R. (2004). *Metode og dataanalyse - med fokus på beslutninger i bedrifter*. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS.

Hair, J.F, Black. W.C., Babin, B.J. & Anderson, R.E (2010). *Multivariate Data Analysis*. 7. utgave. New Jersey: Pearson Education

Heide, M., & Olsen, S.O. (2010). Co-production and time use. Influence on product evaluation. *Appetite*, 56(1), 135-142. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2010.12.001>

Ipsos (2019, mars). Barn og ungdomsundersøkelsen 2019

Jacobsen, D.I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. 3. utgave. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Leek, S., Maddock, S., & Foxall, G. (2000). Situational determinants of fish consumption. *British Food Journal*, 102(1), 18–39. <https://doi.org/10.1108/00070700010310614>

Mæland, J. G. (2005). *Forebyggende helsearbeid: i teori og praksis*. Oslo: Universitetsforlaget.

Mitterer-Daltoé, M. L., Carillo, E., Queiroz, M. I., Fiszman, S. & Varela, P. (2013) Structural equation modelling and word association as tools for a better understanding of low fish consumption. *Food Research International*, 52(1), 56-63. <https://doi.org/10.1016/j.foodres.2013.02.048>

Norges sjømatråd (2018, 2. november). Fiskespiseren. Hentet fra: <https://seafood.no/markedsinnsikt/fiskespiseren/fiskespiseren/> (Hentet: 14. februar 2019)

Norton, M., Mochon, D., & Ariely, D. (2012). The IKEA effect: When labor leads to love. *Journal of Consumer Psychology*, 22, 453-460. <https://doi.org/10.1016/j.jcps.2011.08.002>

Nysveen, H. og Skard, S. (2015) *Samskaping og tillit*. 31-39. Hentet fra: <http://magna.no/samskaping-og-tillit>

Nærings- og fiskeridepartementet (2018). Forbruket av sjømat i Norge. Tale - "3 i uka". Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/tre-i-uka/id2593457/> (Hentet: 20. februar 2019)

Olsen, S.O. (1998) Sjømat i norske husholdninger: Betydninger av holdninger, normer og forbruksbarrierer. *Økonomisk Fiskeriforskning*, 2/98, 120-132. Hentet fra: <https://okonomiskfiskeriforskning.no/wp-content/uploads/sites/4/2015/07/Sjomat-i-norske-husholdninger-betydningen-av-holdninger2.pdf>

Thjøømøe, H.M., & Olson, E.L. (2011). Forbrukeratferd – kjøpsatferd og økonomisk psykologi i markedsføringen (8.utgave). Oslo: Universitetsforlaget.

Thjøømøe, H.M., & Olson, E.L. (2001). Forbrukeratferd. (7 utgave). Oslo: Universitetsforlaget. S.281

Pierce, J. L., Kostova, T., & Dirks, K. T. (2003). State of psychological ownership: Integrating and extending a century of research. *Review of General Psychology*, 7(1). 84-107. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.7.1.84>

Saba, A., Vassallo, M., & Turrini, A. (2000). The role of attitudes, intentions and habit in predicting actual consumption of fat containing foods in Italy. *European Journal of Clinical Nutrition*, 54, 540–545. <https://doi.org/10.1038/sj.ejcn.1601051>

Selnes, F. (1999). *Markedsundersøkelser*. 4. utgave. Oslo: Tano Aschehoug

Shepherd, R. & Raats, M. (1996). Attitude and Beliefs in Food Habits. In H.L. Meiselman & H.J.H MacFie (eds.) *Food Choice, Acceptance and Consumption*. London: Blackie Academic & Professional, pp. 346-364. https://doi.org/10.1007/978-1-4613-1221-5_10

MEC Norway. (2014, november). Lofoten: *Holdninger til fisk og sjømat i norske hjem*.

Norges sjømatråd. (2018, mars). *Hvordan få unge til å spise mer fisk og sjømat? Innsiktsstudie om sjømatkonsum blant unge*.

Norges sjømatråd. (2018, april). *Mulighetsrommet for å øke konsumet av fisk og sjømat i Norge*.

Pallant, Julie. 2016. SPSS survival manual. 6 utg. Maidenhead: McGrawHill

Schmitt, N. (1996). Uses and abuses of coefficient alpha. *Psychological Assessment*, 8(4), 350-353. <http://dx.doi.org/10.1037/1040-3590.8.4.350>

Sjømat Norge (2018, 18. april). Nesten bare godt voksne spiser fisk. Hentet fra: <https://sjomatnorge.no/nesten-bare-godt-voksne-spiser-fisk/> (Hentet: 1. mars 2019)

Tavakol, M. & Dennick, R. (2011). Making sens of Cronbach's alpha. *International Journal of Medical Education*, 2, 53-55. doi: 10.5116/ijme.4dfb.8dfd

Thorbjørnsen, H. (2015) *Kunden som verdiskaper*. s. 24-30 Hentet fra: <https://www.magma.no/kunden-som-verdiskaper>

Troye, S.V. og Supphellen, M. (2012). Consumer Participation in Coproduction: "I Made It Myself" Effects on Consumers' Sensory Perception and Evaluations of Outcome and Input Product. *Journal of Marketing*, 76(2), s.33-46. <https://doi.org/10.1509/jm.10.0205>

Ulleberg, P. & Rundmo, T. (2002). Risk-taking attitudes among young drivers: The psychometric qualities and dimensionality of an instrument to measure young drivers' risk taking attitudes. *Scandinavian Journal of Psychology*, 43(3), 227-237. <https://doi.org/10.1111/1467-9450.00291>

Verbeke, W. & Vackier, I. (2005). Individual determinants of fish consumption: application of the theory of planned behaviour. *Appetite*, 44(1), 67-82. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2004.08.006>

Wang, L., & Wang, L. (2015). Using Theory of Planned Behavior to Predict the Physical Activity of Children: Probing Gender Differences. *BioMed research international*, 2015, 536904. <https://doi.org/10.1155/2015/536904>

8 Vedlegg

Vedlegg 8.1 - Frekvenstabell

Vedlegg 8.2 - Regresjonsanalyser

Vedlegg 8.3 - Sammenligning av gjennomsnitt

Vedlegg 8.4 - Deskriptiv statistikk atferd, indikatornivå

Vedlegg 8.5 - Korrelasjonsanalyse, atferd og intensjon

Vedlegg 8.6 - Chronbach's alpha analyse, Holdning

Vedlegg 8.7 - Chronbach's alpha analyse, medbestemmelse

Vedlegg 8.8 - Spørreskjema

8.1 Frekvenstabell

		Kjønn			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Jente	45	57,7	57,7	57,7
	Gutt	33	42,3	42,3	100,0
	Total	78	100,0	100,0	

8.2 Regresjonsanalyse

Test 1: Førundersøkelse

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,748 ^a	,560	,515	1,129

a. Predictors: (Constant), Kjønn, Medbestemmelse1, NormVenner, NormFamilie, Medbestemmelse2, Holdning, AtferdskontrollKompetanse

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	,033	,822		,040	,968		
	Holdning	,733	,118	,601	6,194	,000	,687	1,455
	NormFamilie	,401	,119	,293	3,370	,001	,855	1,170
	NormVenner	-,140	,095	-,127	-1,467	,147	,867	1,154
	AtferdskontrollKompetanse	,156	,132	,120	1,185	,240	,629	1,590
	Medbestemmelse1	,005	,095	,004	,048	,962	,760	1,316
	Medbestemmelse2	,005	,076	,006	,065	,949	,838	1,194
	Kjønn	-,344	,272	-,106	-1,264	,210	,920	1,087

a. Dependent Variable: Intensjon

Test 2: Etterundersøkelse

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,740 ^a	,547	,502	1,099

a. Predictors: (Constant), Kjønn, NormVenner, Medbestemmelse2, Medbestemmelse1, AtferdskontrollKompetanse, NormFamilie, Holdning

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	,566	,840		,674	,503		
	Holdning	,590	,113	,501	5,225	,000	,714	1,401
	NormFamilie	,140	,112	,118	1,254	,214	,745	1,342
	NormVenner	,099	,102	,093	,972	,335	,718	1,394
	AtferdskontrollKompetanse	,382	,128	,287	2,977	,004	,704	1,420
	Medbestemmelse1	-,101	,094	-,093	-1,076	,286	,886	1,128
	Medbestemmelse2	,029	,074	,032	,384	,702	,969	1,032
	Kjønn	-,162	,266	-,052	-,610	,544	,906	1,104

a. Dependent Variable: Intensjon

Test 3: «Pooled»

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,729 ^a	,531	,508	1,112

a. Predictors: (Constant), Kjønn, AtferdskontrollKompetanse, Medbestemmelse2, NormVenner, Medbestemmelse1, NormFamilie, Holdning

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
1	(Constant)	,291	,577		,505	,614		
	Holdning	,675	,081	,563	8,378	,000	,718	1,393
	NormFamilie	,301	,080	,237	3,779	,000	,823	1,215
	NormVenner	-,050	,068	-,046	-,736	,463	,814	1,229
	AtferdskontrollKompetanse	,245	,090	,187	2,715	,007	,679	1,473
	Medbestemmelse1	-,045	,065	-,043	-,697	,487	,850	1,177
	Medbestemmelse2	,009	,053	,010	,171	,865	,915	1,092
	Kjønn	-,268	,189	-,084	-1,419	,158	,927	1,078

a. Dependent Variable: Intensjon

8.3 Sammenligning av gjennomsnitt

Descriptives

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
Holdning	eksperimentgruppe førundersøkelse	78	3,96	1,323	,150	3,66	4,25	1	7
	eksperimentgruppe etterundersøkelse	77	4,05	1,321	,151	3,75	4,35	1	7
	Total	155	4,00	1,319	,106	3,79	4,21	1	7
AtferdskontrollKompetanse	eksperimentgruppe førundersøkelse	77	4,49	1,248	,142	4,21	4,78	1	7
	eksperimentgruppe etterundersøkelse	77	4,71	1,171	,133	4,44	4,97	2	7
	Total	154	4,60	1,211	,098	4,41	4,79	1	7
Medbestemmelse1	eksperimentgruppe førundersøkelse	78	3,91	1,547	,175	3,56	4,26	1	7
	eksperimentgruppe etterundersøkelse	77	4,18	1,430	,163	3,86	4,51	1	7
	Total	155	4,05	1,492	,120	3,81	4,28	1	7
Medbestemmelse2	eksperimentgruppe førundersøkelse	77	3,01	1,867	,213	2,59	3,44	1	7
	eksperimentgruppe etterundersøkelse	77	3,17	1,720	,196	2,78	3,56	1	7
	Total	154	3,09	1,791	,144	2,81	3,38	1	7

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Holdning	Between Groups	,354	1	,354	,202	,654
	Within Groups	267,524	153	1,749		
	Total	267,878	154			
AtferdskontrollKompetanse	Between Groups	1,768	1	1,768	1,207	,274
	Within Groups	222,700	152	1,465		
	Total	224,468	153			
Medbestemmelse1	Between Groups	2,858	1	2,858	1,287	,258
	Within Groups	339,826	153	2,221		
	Total	342,684	154			
Medbestemmelse2	Between Groups	,935	1	,935	,290	,591
	Within Groups	489,792	152	3,222		
	Total	490,727	153			

8.4 Deskriptiv statistikk atferd, indikatornivå

Descriptive Statistics

	N	Mean	Std. Deviation
Anslå hvor mange ganger du har spist fisk i løpet av den siste uken	78	2,54	1,041
Anslå hvor mange ganger du har spist fisk i løpet av den siste måneden	78	3,71	1,397
Anslå hvor mange ganger du har spist fisk i løpet av de siste tre månedene	78	3,91	1,341
Hjemme hos oss spiser vi mye fisk til middag	78	4,46	1,771
Valid N (listwise)	78		

8.5 Korrelasjonsanalyse, atferd og intensjon

Correlations

		Intensjon	Anslå hvor mange ganger du har spist fisk i løpet av den siste uken	Anslå hvor mange ganger du har spist fisk i løpet av den siste måneden	Anslå hvor mange ganger du har spist fisk i løpet av de siste tre månedene	Hjemme hos oss spiser vi mye fisk til middag
Intensjon	Pearson Correlation	1	,407**	,478**	,475**	,339**
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000	,002
	N	78	78	78	78	78
Anslå hvor mange ganger du har spist fisk i løpet av den siste uken	Pearson Correlation	,407**	1	,745**	,650**	,653**
	Sig. (2-tailed)	,000		,000	,000	,000
	N	78	78	78	78	78
Anslå hvor mange ganger du har spist fisk i løpet av den siste måneden	Pearson Correlation	,478**	,745**	1	,756**	,681**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000		,000	,000
	N	78	78	78	78	78
Anslå hvor mange ganger du har spist fisk i løpet av de siste tre månedene	Pearson Correlation	,475**	,650**	,756**	1	,707**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000		,000
	N	78	78	78	78	78
Hjemme hos oss spiser vi mye fisk til middag	Pearson Correlation	,339**	,653**	,681**	,707**	1
	Sig. (2-tailed)	,002	,000	,000	,000	
	N	78	78	78	78	78

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

8.6 Chronbach's alpha analyse, Holdning

Item–Total Statistics

Eksperiment- eller kontrollgruppe		Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item–Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
eksperimentgruppe førundersøkelse	Jeg er fornøyd når det serveres fisk til middag	22,15	28,833	,704	,647
	Q25r	22,50	29,214	,587	,683
	Q14r	22,73	33,602	,441	,726
	Q9r	24,27	33,498	,410	,736
	Fisk smaker godt	21,45	30,147	,626	,672
	Det er sunt å spise fisk	19,78	43,783	,112	,778
eksperimentgruppe etterundersøkelse	Jeg er fornøyd når det serveres fisk til middag	22,69	29,138	,699	,671
	Q25r	22,96	30,248	,546	,717
	Q14r	23,06	33,904	,465	,738
	Q9r	24,45	31,883	,445	,749
	Fisk smaker godt	21,70	29,423	,694	,673
	Det er sunt å spise fisk	20,26	43,642	,168	,787

8.7 Chronbach's alpha analyse, medbestemmelse

Reliability Statistics

Eksperiment- eller kontrollgruppe	Cronbach's Alpha	N of Items
eksperimentgruppe førundersøkelse	,481	2
eksperimentgruppe etterundersøkelse	,106	2

8.8 Spørreskjema

Fiskekonsum blant ungdom

NTNU Handelshøyskolen: Spørreundersøkelse om ungdommers holdning til fisk.

Denne undersøkelsen er et samarbeidsprosjekt mellom SalMar, Blussuvoll ungdomsskole og elever ved NTNU Handelshøyskolen.

Spørreundersøkelsen har som formål å belyse ulike sider ved hvilket forhold elever ved Blussuvoll ungdomsskole har til fiskemåltid som middag, og derigjennom øke kunnskapen om hva som er de viktige faktorer å fokusere på for å kunne snu det synkende sjømatkonsumet i norske husholdninger.

De fleste spørsmålene er utformet som påstander, med syv svaralternativer. Velg det alternativet som gjenspeiler i hvilken grad du er uenig eller enig i påstanden, eller i hvilken grad påstanden er beskrivende for din situasjon.

Alle opplysninger som er gitt i spørreskjemaet blir behandlet anonymt, og det vil ikke være mulig å spore tilbake til hva den enkelte har svart.

På forhånd, tusen takk for hjelpen!

Kjønn

Jente

Gutt

Anslå hvor mange ganger du har spist fisk til middag i løpet av:

... den siste uken

- 0
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- mer enn 6

... den siste måneden

- 0
- 1-2
- 3-4
- 5-6
- 7-8
- 9-10
- mer enn 10 ganger

... de siste tre månedene

- 0
- 1-5
- 6-10
- 11-15
- 16-20
- 21-25
- mer enn 25 ganger

På en stigende skala fra 1-7, ranger følgende påstander:

Jeg synes det er gøy å lage mat

	1	2	3	4	5	6	7	
Svært uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært enig

Jeg regner med å spise fisk til middag i løpet av de neste to ukene

	1	2	3	4	5	6	7	
Svært uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært enig

Det er sunt å spise fisk

	1	2	3	4	5	6	7	
Svært uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært enig

Min nærmeste familie ønsker at jeg skal spise fisk

	1	2	3	4	5	6	7	
Svært uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært enig

Det er ubehagelig med bein som er i fisk

	1	2	3	4	5	6	7	
Svært uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært enig

Mine nærmeste venner oppmuntrer meg til å spise fisk

	1	2	3	4	5	6	7	
Svært uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært enig

Det er viktig med næringsrik mat av proteiner og vitaminer i kostholdet

	1	2	3	4	5	6	7	
Svært uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært enig

Jeg synes det er enkelt å lage mat

	1	2	3	4	5	6	7	
Svært uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært enig

Jeg vil gjerne spise fisk til middag i løpet av de to neste ukene

	1	2	3	4	5	6	7	
Svært uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært enig

Fisk lukter vondt

	1	2	3	4	5	6	7	
Svært uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært enig

Foreldrene mine oppmuntrer meg til å spise fisk

	1	2	3	4	5	6	7	
Svært uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært enig

Hvor ofte bestemmer du hva som står på middagsbordet?

1 2 3 4 5 6 7

Svært sjeldent Svært ofte

Jeg får ofte høre at jeg er flink til å lage mat

1 2 3 4 5 6 7

Svært uenig Svært enig

Fisk smaker godt

1 2 3 4 5 6 7

Svært uenig Svært enig

Å spise sunn mat som påvirker helsen min, er viktig for meg

1 2 3 4 5 6 7

Svært uenig Svært enig

Hjemme hos oss spiser vi mye fisk til middag

1 2 3 4 5 6 7

Svært uenig Svært enig

Jeg kan lage mange forskjellige fiskeretter

	1	2	3	4	5	6	7	
Svært uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært enig

Hvor stor påvirkning har du over at fisk IKKE serveres til middag

	1	2	3	4	5	6	7	
Ingen påvirkning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Fullstendig påvirkning

Mine nærmeste venner forventer at jeg skal spise fisk

	1	2	3	4	5	6	7	
Svært uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært enig

Jeg synes det er kjedelig å få servert fisk til middag

	1	2	3	4	5	6	7	
Svært uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært enig

Sammenlignet med vennene mine er jeg flinkt til å lage mat

	1	2	3	4	5	6	7	
Svært uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært enig

Jeg ønsker IKKE å spise fisk i løpet av de neste to ukene

	1	2	3	4	5	6	7	
Svært uenig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Svært enig

Jeg er fornøyd når det serveres fisk til middag

1 2 3 4 5 6 7

Svært uenig

Svært enig

Foreldrene mine forventer at jeg skal spise fisk

1 2 3 4 5 6 7

Svært uenig

Svært enig

Det er enkelt å lage et godt fiskemåltid

1 2 3 4 5 6 7

Svært uenig

Svært enig